Visual Library Portal

Digitalisierung von Drucken des 17. Jahrhunderts

Philologema De Auguribus Romanorum, Praeside ... Dn. Georgio Caspare Kirchmaiero ... Ad D. Febr. Anno M.DC.LXIX. In Auditorio Maiori Ventilabit Salomon Stepnerus, Eibenst. Misnic.

Kirchmaier, Georg Caspar
Stepner, Salomon

Wittebergae, 1669

VD17 12:155958Q

urn:nbn:de:s2w-2778

Visual Library

Q. B. F. F. F. Q. S!

PHILOLOGEMA

De

AUGURIBUS ROMANORUM,

PRÆSIDE

VIRO

EXCELLENTISSIMO, AMPLISSIMO, CLARISSIMO

DN. GEORGIO CASPARE KIRCHMAJERO,

ELOQV. IN FLORENTISSIMA WITTEB. ACAD.
P. P. CELEBRATISS.

DN. PATRONO, HOSPITE AC EVERGETA

SUMME SUSPICIENDO,

AD D. FEBR. ANNO M. DC. LXIX.

IN AUDITORIO MAJORI

VENTILABIT

SALOMON STEPNERUS,

EIBENST. MISNIC.

WITTEBERGÆ,
Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

DE

ALCIBIADIS

ROMANORUM

DUCE

DIALOGUS

AUCTORE

SALOMONE STEPNERUS

BONA SCÆVA!

QVùm præclara multa à primis ROMÆ Conditoribus, priſcisq; habitatoribus inventa atqve conſtituta ſint, dicente pro domo ſua *M. Cicerone* §. 1. tùm nihil præclarius exiſtimo, qvàm qvòd circa immortalium Deorum (ex ipſorummet mente loqvor) cultum laborioſos adeò ſeſe exhibuerint, ut præter fictitiorum Numinum multitudinem, magnumq; ædium ſacrarum in omni Vrbis angulo extructarum numerum; varios qvoqve hominum ſacrificulorum ac ſacerdotum excogitaverint ordines; qvos ſuis, hinc inde, per totam urbem, diſtinctos muniis, ſummo omnes proſeqvebantur honore, ac reverebantur maximè: inter primos verò eâ de causâ Augurum numerabant collegium, qvòd absqve eorum conſenſu fauſti qvid geri non poſſe autumabant, uti inferiùs patebit dilucidiùs.

De iis itaqve acturi in præsens, formulam qvoqve ex eorum disciplina natam fronti hujus præloqvii præmisimus: verbis eqvidem Romanis (ita namqve invenies apud *M. Plaut.* in Pseud. prol. vers. 2. & Act. V, sc. 7, vers. 39. Stich. act. V, sc. 2. vers. 24. adi, si placet, *J. Gulielm.* Verisimil. lib. I, 4. pag. 260. Tom. IV. Thesaur. Crit. *Gruteri:*) sensu tamen verè pio ac Christiano prosperitatem hujus conatûs apprecati sumus. Qvippe qvùm nihil illi absqve præfatione deorum inceperint magni; (unde nata illa seu dicendorum, seu agendorum exordia: QVOD. BONUM. FAUSTUM. FELIX. FORTUNATUM. QVE. SIT. QVOD. SINE. FRAUDE. MEA. POPULIQVE. ROMANI. QVIRITIUM. FIAT. AUDI. JUPITER. FAVETE. LINGVIS. Qvorum innumera apud Scriptores habentur. v. *T. Liv.* lib. I, cap. 32. & 36. & lib. XXXIIX, c. 48. *P. Terent.* Andr. prol. vers. 24. *Q. Horat.* od. lib. III, 1, 1. & 14, 11. *P. Virgil.* Ecl. VI, 13. & Æn. V, vers. 71. *Jac. Pont.* annot. ad progymn. 43. lib. III. pag. 311. m. f. *Des. Erasm.* Chili. fol. 548. 554. 555.) qvidni & idem in qvovis negotio observaremus meliora edocti Christiani?

TRI-

TRINVM igitur ſollicitamus NVMEN,
Ipſum cœptis adeſſe ut velit noſtris, ſuâqve benignâ gratiâ laborem fortunare præſentem!
Sit itaqve

Caput I.

De
NOMINE AUGURUM.

§. I.

ETymologiam ſi ſpectemus Auguris vel Augurii, (utriusqve enim eandem putamus) qvadruplex à Grammaticis ſuppeditatur ratio (1) Nonnulli enim ab *avium geſtu*, qvaſi *avigerem* deducunt; qvòd omnis volantium geſtus obſervandus fuerit Cui favere derivationi ſtatuiſſe nonnullos memini, qvod *Priſcianus* Cæſarienſis Grammaticus aſſerat, *auger* nonnunqvam dici ſolitum. (2.) *ab avium garritu*, ut & (3.) *guſtu* aliis derivandum videtur. (4.) ab *augendo* originem petivere qvidam. Recenſentur hæ ſententiæ à *Pompejo Feſto*, *Iſidoro* Hiſpalenſi Orig. lib.IIX, cap. 9. *Polydoro Virgilio* de Invent. Rer. lib.I, cap.24. pag. m. 84. pr. *Natal. Comite* Mytholog. lib.I, cap.16. pag.61. *J. Roſino* Antiqv.Rom.lib.III. c.8. pag.274. *Wolf. Laz.* in Commentar.Reip.Rom. lib.III, cap. 12. pag. 338. f. *J. Fungero* Etymolog. Trilingv. fol. 100. *J. Pontan.* annotat. ad progymn. lib.IV, pag.885. *C.Becmann.* Orig. L. L. *Gerardo Joan. Voſſio* in Etymolog. L. L. fol. 55. B.

§. II. Concludit hôc in autorum diſenſu laudatus modò *Voſſius*, exiſtimare ſe, ab augendo augurem deduci: & qvùm augurii tertiæ à fine ſyllabæ correptio garritum, ut à qvo deduci qveat, non admittere videatur, geſtum arridere ſibi magis dicit. Nobis qvid de eâ re videatur, dicemus infrà, differentiamq; priùs, qvam inter augurium & auſpicium faciunt nonnulli, exponemus.

§. III. Qvod ergò illam, qvam aſſignant, concernit diſtinctionem, (*a.*) qvibusdam à cantu garrituqve dicitur

avium : hoc autem à volatu. vid. *J. Pontan.* ſymb. ad *P. Virg.* Æn. V. verſ. 7. col. 1244. c. & ad lib. IX, v. 328. col. 1874. D. *Iſidor. Hiſpal.* l. c. fol. 43. edit. Baſil. anno 1489. *Laur. Vall.* Eleg. L. L. lib. VI, cap. 1. *Auſon. Popm.* de different. Rer. & Verb. lib. I. voce AUGUR. *W. Laz.* in Commentar. R. R. lib. III, cap. 12.

(β.) *Servio Mauro* Augurium eſt certarum rerum ex avibus inqviſitio : Auſpicium, qvod à qvibusvis rebus deſumi poteſt. ad *P. Virgil.* Æn. II., verſ. 703. pag. m. 264. a. & ad lib. III, verſ. 20. pag. 271. a.

(γ.) Contrarium *Marcellus Nonius* defendit, cui Auſpicium eſt inſpectio avium, ſive ora, ſive geſtus obſerves : Augurium contrà qvod rerum omnium conjecturas diligenter & prudenter complectitur. lege *J. Pontani* ſymbol. ad Virg. Æn. V. l. c.

(δ.) Auſpicia nonnulli volunt in agris extra Urbem : Auguria in urbe capta nominari, de qvo *J. Gutherius* de Jure Pontif. lib. III, cap. 3. Facit huc, qvod *Iſidorus Hiſpalenſis* auſpicia iter facientibus propria pronunciat l. IIX, cap. 9.

§. IV. Veruntamen ſit licet ratione primi ortûs differentia, uſus tamen nos docet, ſæpiſſimè inter ſe confundi, uti ex *Scaligero* notavit *Joh. Lud. de la Cerda* ad *P. Virg.* Æn. I, v. 391. fol. 78. a. 1. ad lib. II, verſ. 699. fol. 258. b. 2. ad V, 523. fol. 567. ubi ſcilicet expreſsè auſpicio augurium conjungitur verſ. 534. Et ſunt plurima prætereà loca, in qvibus pro qvovis omine accipitur augurium. ſcil. Æn. lib. II. v. 703. III, 5. & 89. V, 7. VII, 259. X, 254. &c. vide *J. H. Bœcler.* Diſſertat. Academ. IV, cap. 1. p. 179. f. 180. pr. *Auguſtin. Niph.* de Augur. lib. I. ubi & legere eſt, qvî ab *auſpicio, aruſpicio, præſagio, oſtento, portento, prodigio* augurium differat. cap. 1. pag. 4. pr. add. *Iſidor. Hiſpal.* l. c.

§. V. Stantibus tamen iſtis diſtinctionibus, juxta primam à garritu deducendum eſſet augurium : ſecunda utrilibet faveret originationi : tertia verò, uti & qvarta opinio nullum adeò meretur calculum.

§. VI. Hisce præmiſſis, qvid de qvatuor derivandi viis nobis videatur, veniam bonorum omnium nobis polliciti proponamus. Qvæ à garritu, ut & guſtu deſumitur, nimis, uti facilè apparet, eſt reſtricta, cùm ab utrisqve volatus, obſervatu

per-

perqvam neceſſarius, excludatur: ut itaqve neceſſe non habeamus ad correptionem antepenultimæ confugere ſyllabæ, ac ob eam ſolam, nullius alius cauſæ mentionem injicientes, garritum inde exterminare. Ea verò, qvæ geſtum ſelegit, & volatum, & guſtum complectitur, & eâ de causâ, ſi garritum includeret, optimum auguriorum diceretur etymon. Rationes autem, ob qvas ab augendo laudatus deducat *Voſſius*, nullæ ſunt. Verba ejus, nî fallor, ſunt: *In hocce auctorum diſſenſu de utraqve voce* (augurio & auguſto) *ſententiam noſtram proponamus. qvod igitur ad augurii vocem attinet, non magis augur, qvàm auſpex fieri ab augendo puto. Potiùs autem augurium qſ. avigerium qvàm avigarrium dici cenſeo, qvia alioqvi produceretur antepenultima.* Etymol. L. L. l. c. Subſcribat in hisce ei qvicunq; velit: ipſe ſibi qvaſi repugnans (ſi tamen ipſemet Etymologici iſtius autor eſt) *G. J. Voſſius* in Theologia Gentili ab avium garritu dictam exiſtimat auguriorum diſciplinam. lib. III. cap. 98. pag. 1260. f.

Caput II.

De

AUGURUM INVENTIONE, ET AD ROMANOS TRADUCTIONE.

§. I.

NOmen juſto ordine ſeqvitur Inventio: qvæ, qvùm Romanorum non ſit, paulò altiùs inqviramus, operæ pretium erit. In hoc ergo amicè qvaſi conſpirantes reperias harum rerum Scriptores floruiſſe eam ex avibus aliqvid futuri prænoſcendi peritiam jamdudum apud *Cilices*, *Piſidas*, *Pamphilios*, *Phryges*, *Perſas*, à qvibus ad *Lycios*, *Arabes*, *Græcos*, *Umbros*, *Thuſcos ſ. Hetruſcos & Elios*, tandemq; ad ipſos *Romanos* perducta fuerit. Primum hujus rei teſtimonium ſubminiſtrat *M. Tullius* in de divinat. primo: *Cilicum & Piſidarum*, inqvit, *gens, & his finitima Pamphilia, qvibus nationibus præfuimus ipſi, volatibus avium garritúq;, ut certiſſimis ſignis declarari res futuras putant.* §. 2. pag. 350. B. Tom. IV. Adde, ſi lubet ejusdem libri §. 25. 91. 92. 93. 94. *Herod. Halicarnaſſ.* lib. III, fol. m. 101. *Cl. Ælian.* de Var. Hiſt. lib. II, cap.

cap. 31. *M. Cicer.* de legibus lib. II. §. 33. de divinat. lib. II. §. 28. *Alexand. ab Alexand.* Genial. Dier. libr. V, cap. 13. circa med. *Onuphr. Panvin.* descript. Romæ lib. II. fol. 160. *Polydor. Virgil.* de Inventor. Rer. lib. I. cap. 24. pag. 84. pr. *Lamb. Hortens. ad M. Lucan.* Pharſ. lib. I. verſ. 583. fol. 125. 126. & ad verſ. 600. fol. 132. 133. ad lib. VI, verſ. 429. fol. 717. & ad *P. Virgil.* Æn. lib. I. verſ. 377. ex citatione *C. Schrevelii. Leonh. Coqvæ.* ad *S. Aurel. Auguſtin.* de Civitat. DEI lib. II, cap. 25. lit. Z. pag. m. 255. edit. Francof. 1660. *Theodoretum* libr. I. contra Gentes ap. eundem. *J. Maſen.* Spec. Imag. Verit. Occultæ lib. I, cap. 9. pag. 37. pr. *Cenſorin.* de die natali cap. IV. pag. 28. & ad eum *Fr. Lindenbruch.* pag. 35. *Lil. Gregor. Gyrald.* ſyntagm. de diis gentium XVII. fol. 661. *Commentat. ad Nazianzen.* pag. 201. a. b. 247. b. *J. Lud. Vivem ad S. A. Auguſtin.* de Civit. DEI lib. VI. cap. 3. pag. 581. lit. c. *Auguſtin. Niph.* de Augur. lib. I. præf. & cap. 10. pag. 23. *Andr. Domin. Floccum Pſeudo-Feneſtell.* lib. I. de Poteſtat. Roman. cap. 4. pag. 151. ſeqq. *Pompon. Lætum* de Magiſtrat. Rom. libr. II, cap. 5. pag. 271. f. (junctim hos duos edidit cum *Raphaël. Volaterrani* libellis de Sacerdot. & Magiſtrat. Rom. notasq; addidit *Petrus Scriverius* in Republ. Rom. anno 1626. ante aliqvot verò annos recudi fecit *Philipp. Carolus* in Antiqvitatibus Romanis, Francofurti procuratis.) *Gerard. J. Voſſium* in Theol. Gentil. lib. III. cap 98. pag. 1261. pr. *Excell. DN. Præſidem* in Commentar. ad *C. C. Taciti* de German. cap. X. qvi ad *Noachi* hiſtoriam refert originem paganæ iſtius ſuperſtitionis, cui *columba* ac *corvus* ex arcâ emiſſi ad cognoſcendum aqvarum diluvii defluxum anſam dederint.

§. II. De primo autem inventore variæ circumferuntur ſententiæ. Fabuloſa ætas *Parnaſſum*, *Neptuni ex Cleodorâ* Nymphâ filium, à qvo Muſis ſacratus mons nomen acceperit, inventorem credidit, teſte *Pauſaniâ* in Phocic. fol. 321. *Prometheo* alii hujus ex avium volatu præſagii inventionem tribuunt, uti in hymno *Æſchylis* de ſe ipſo loqvens introducitur:

Τρόπους δὲ πολλὰς μαντικῆς ἐξηύρηκα,
Ταμψωνύχων τε πτῆσιν οἰωνῶν σαθρῶς
Διώρισ', οἵτινες τε δεξιοὶ φυσίν. &c.

i. e.

i. e.

Modosq; multos vaticinandi repperi,
Tum diligenter qvi volatus dexteri
Sint, qvæ siniſtræ nominentur alites.

citante hunc locum *Natali Comite* Mytholog. lib. IV. cap. 6. pagin. 315. 316.

Alii *Caræ* vel *Cari*, Regi Cariæ adſcribunt, ut *C. Plinius* Hiſt. Natural. lib. IIX, cap. 56. *Alexand. ab Alexand.* Genial. Dier. lib. V, cap. 13.

Tagen an cum *Auguſtino Nipho* tutò apprehendere liceat, dubitamus, qvum unanimi ſcriptorum plurimorum conſenſu aruſpicinæ, non verò augurii ac auſpicii autor prædicetur ap. *Th. Dempſter. à Muresk* paralipom. ad *J. Roſin.* Antiqv. Roman. lib. III, cap. 8. pag. 276. a. b.

§. III. Verùm floruiſſe hos, qvos dixi, omnes augurandi peritiâ, nemo unqvam ibit inficias: hoc tantùm probandum, an primi fuerint inventores? nam Poëtarũ fictiones nihil in præſens moramur: reliqvis autẽ antiqvior longè nonnullis videtur illa ratio divinandi, qvùm in ſacris Literis à *Moſe* ejus fiat mentio, ubi conſignatum habemus DEI mandatum

augur *in te* *inveniatur* *non*
מְנַחֵשׁ בְּךָ יִמָּצֵא לֹא *Deuteron.* cap. XIIX, verſ. 10.

qvod annumeratur cæteris evitandis ethnicorum ſuperſtitionibus.

§. IV. Qvisqvis interim extiterit ſuperſtitionis iſtius auctor; nos miſſis omnibus apud qvos floruit populis, *Etruſcos* ſumamus, ſive *Thuſcos*, qvô nomine à Græcis ob freqventiora ſacrificia inſignitos docet *M. An. Lucani* Commentator, *Lambertus Hortenſius* ad Pharſal. lib. I, verſ. 583. fol. 125. B. Confer *M. Cicer.* de divinat. lib. I. §. 93. Hos ergo exercitatiſſimos cujuscunq; augurii aut portenti interpretes fuiſſe ſcimus ex *C. Barthio* ad *Cl. Claudian.* in Eutrop. lib. I, verſ. 12. *L. Hortenſ.* loco jam citato. ita ut autores ſeſe ac inventores jactitaverint hujus peritiæ, à qvibus conceſſum Romanis nobile ejusmodi munus, uti *Th. Dempſterus* refert ad *J. Roſin.* Antiqv. Roman. libr. III,

cap.8. pag.276. a. f. A qvibus qvùm dubio procul *Romulus* eandem acceperit, ut condendæ Urbis augurium in *Palatino* monte, adversus *Remum* fratrem in *Aventino* constitutum ex duodenario vulturum numero ipse observârit, primos etiam per singulas recens conditæ Romæ regiones tres augures instituisse creditur vulgò. vide in hanc rem omnem *T. Liv.* lib.IV, c.7. *M. Cicer.* de divinat. lib.I. §.3. *Plutarch.* in *Romulo* fol.31. c. *J.Rosin.* Antiqv. Rom. lib.I, cap.4.

§. IV. Obstare hisce nihilominus videtur *Cn. Camcleji* pro suis legibus ap. *T.Livium* oratio: *Pontifices*, inqvit is, *Augures Romulo regnante nulli erant: ab Numa Pompilio sunt creati.* l.IV, cap.4. Ut de *Pontificibus* nihil afferamus, dicimus, nobis jam non esse sermonem de augurali sacerdotio; sed de auguribus, qvi extra qvoddam viverent collegium sacrum publ cumqve qvippe ex *T. Livii* verbis facilè hoc patescit: nam *accitus Numa Pompilius ut in Regem eligeretur, sicut Romulus auguratò regnum adeptus erat, de se qvoq; DEOS consuli jussit: inde ab augure, (cui deinde honoris gratiâ publicum id perpetuumq; sacerdotium fuit:) deductus in arcem, in lapide ad meridiem versus consedit &c.* lib. I. Ab V.C. cap.18. Facit huc, qvod *Th.Dempsterus* ad *J.Rosin.* Ant. Rom. lib. III, cap.8. refert, *vocatos alios majores, minores alios: alios publicos populi Romani Qviritium augures, privatos alios sive Imperatorios*, qvos domesticos habuissent Augusti, ut pro salute suâ excubarent, captantes subinde auguria: confirmatq; ex duplici marmore. pag.277. a. pr. m. Confer in hanc rem *Lud. Carrionem* Antiqvar. Lect. lib.I, cap.14. in Thesaur. Critic. *J.Gruteri* Tom.III. *Barn.Brisson.* de solenn.Pop.Roma. formulis l b. I, pag.124. pr. *Joh. Schild.* ad *C. Svet. Tranqvilli* Caligul. cap. XII. pag.397. b. m. f. ex *B.Briss.* adde inferiùs cap.VI. §.8. β.

CAPUT III.

De NUMERO AUGURUM.

§. I.

FUere primitùs in tres sive ordines, s. regiones, s. partes, s. tribus, s. centurias, ab *Romulo* divisâ Roma constituti augures (de

(de qvo adeantur *T. Liv. Patav.* l. I. ab V. C. c. 13. *Plutarchus* in vitâ Romuli. *J. Passerat.* ad *S. Aur. Propertii* Eleg. l. IV, I, 31. *Onuphr. Panvin.* Rom. l. b. II. *Servius Honestus* ad *P. Virgil.* Æn. V, vers. 560. fol. m. 210. i. pr. *J. Pontan.* symbol. ad *P. Virgil.* col. 1317. *J. Lud. de la Cerda* fol. 572. c. 1. *Fr. Taubm.* pag. 660. a. i. pr. *Carol. Sigon.* ad *T. Liv.* lib. X. fol. 126. 2. pr.) & singulis regionibus suus præerat. *Alexand. ab Alexand.* Genial. Dier. libr. V, cap. 19. *Onuphrius Panvin.* l. c. fol. 160. *Ald. Manut.* de qvæsit. per epistol. l. I, qvæst. 9. Tom. IV. Thes. Crit. *Gruteri* pag. 203. *Andr. Domin. Floccus* de Potestat. Rom. lib. I, cap. 4. pag. 155. f. *Pompon. Læt.* de Sacerdot. Rom. lib. II, cap. 5. pag. 272. m.

§. II. Qvartum, accedente qvartâ Urbi regione, cum *Onuphrio* adjectum ait, *Servio Tullo* regnante, *J. Rosinus.* Adi *Dionys. Gothofredi* Histor. Antiq. de Româ lib. II. pag. 137. & seqq. Qvî verò ad eum pervenerint numerum, invenire haud potuimus. *T. Livius* expressè contradicit; *qvum imparem esse deceat numerum augurum*, lib. X. cap 6. Ast cùm ipse causam ejus rei ignorare se fateatur liberè, nos etiam in inqvirendâ aut diducendâ operosi esse nolumus. Confer *J. Ludov. Vivem* ad *S. Aur. Augustini* lib. VI. de Civitate Dei cap. 3. lit. c. pag. m. 581. pr.

§. III. Placuit dein rogatione *Ogulniâ*, qvinq; adhuc de plebe addi, (cui à principio non patebat ad hoc sacerdotium aditus, solis concessum patriciis, de qvo *T. Liv.* lib. VI, cap. 41. ibiq; *Carol. Sigonius* fol. 97. i. n. *Wilh. Godelevæus* fol. 285. 2. f. & 304. i. m. 2. pr.) ut ad novenarium excreverit eorum numerus. v. *Tit. Liv.* lib. X, cap. 6. *Andr. Domin. Flocc.* lib. I. de Potestat. Rom. cap. 4. pag. 155. f. 156. pr. *Pompon. Lætum* lib. II, cap. 5. de Sacerdot. Romanor. pag. 272. m. Qvod *Alexander ab Alex.* refert, *cautum SCto, ultra novenarium ne assurgeret collegii numerus*, meritò, qvùm nulla ejus apud Scriptores fide dignos mentio occurrat, rejicitur ab Eruditis.

§. IV. Mansit hic dein ad *L. Sullæ* Dictatoris Perpetui usq; tempora numerus, qvi augurum juxta ac Pontificum ampliavit collegia, ac ut qvindecim essent, constituit, qvemadmodum habet *Florus* lib. LXXXIX. *Jac. Pont.* lib. IV, cap. 14. pa-

gin. 873. a. f. Retentus dein creditur, qvándiu augurum Romæ duraverit collegium, de qvo inferiùs agemus.

§. V. Non enim cum *Genialium Dierum Scriptore* imponi nobis patimur, ad XXIV. auctum amborum numerum: inducto fortè *Livianæ* Epitomes corrupto exemplari. v. *Rosin.*

CAPUT IV.

De
JURE AC RATIONE CREANDI AUGURES.

§. I.

VAria circa hoc caput sese exhibet omninò Romanorum variis temporibus constitutio. Fuit confirmato sacerdotio in more positum, ut defuncto uno, qvi toti placeret collegio, in ejus locum surrogaretur: qvod cum *Feticibus*, *Pontificibus*, *Septemviris Epulonum*, & *Qvindecimviris sacrorum faciendorum* commune hoc habebat sacerdotium. vid. *J. Langlæi* Otium Semestre.

§. II. Non tulit id *Cnejus Domitius*, Tribunus plebis, non ex infimâ plebe unus, iratus ob repulsam Auguratus, qvam à collegio passus erat, de qvo lege *Dionys. Gothofr.* ad *M. Cicer.* orat. pro Leg. Agrar. contra Rull. §. 18. Legem, qvam tulit, his verbis recitatur à *Tullio*: *Atq; hoc idem de cæteris sacerdotiis Cn. Domitius, Tribunus plebis, vir clarissimus tulit, qvod populus per religionem sacerdotia mandare non poterat, ut minor pars populi vocaretur: ab ea parte qvi esset factus, is à collegio cooptaretur.* adde *P. Vellej.* Patercul. lib. II, cap. 12. & ibi *Anton. Thysium.*

§. III. Hanc *L. Sulla Felix*, rerum potitus statim antiqvavit legem, atq; uti numerum, ita cooptandorum jus augurum pro lubitu correxit, ac collegiorum suffragiis novos creari voluit, teste *Asconio Pædiano* in divinationis Commentario.

§. IV. Verùm uti Domitiam *Sulla* antiqvavit legem, ita Sullanam *T. Labienus*, Domitiam reducens, idq;, ut ajunt, svasu

C. Ca-

C. Cæsaris, qvi aditum eô sibi præmunire ad auguratum capessendum conatus fuerit.

§. V. Rursum post cædem C. Cæsaris ad collegia cooptandorum jus sacerdotum retulit *M. Antonius Consul*, simili ferè cum *C. Cæsare* consilio, qvò scil. ad Pontificatum (ejus namqve & auguratûs eadem in hoc negotio erat ratio:) gener *M. Æmilius Lepidus* in *Cæsaris* locum faciliùs eveheretur.

§. VI. Anno insequenti, ubi omnes *M. Antonii* leges ex SCto abrogabantur, uti ex *Cicerone* & *Dione* colligere licet, hæc qvoq; de sacerdotiis qvam tulerat, intercidit, revocatâ, qvæ jus id plebi deferebat, Domitiâ.

§. VII. Tertiò tandem & ultimâ vice abrogatâ hâc lege Domitiâ collegiorum primò, Rominanorum dein Imperatorum arbitrio, qvandiu sacerdotium id florebat in Urbe, novi augures cooptari cœpisse leguntur. Ita præter *J. Rosin.* qvem seqvimur, *Onuphr. Panvin.* lib. II. fol. 161. 162. *Carol. Sigonius* de Antiqvo Jure Italiæ lib. I, 19. *Valent. Förster.* de Jure Roman. Civ. lib. I, 26. num. 45. 61. 83. 84.

§. IIX. Solemne creationis erat, aves consulere, & num fausta vel infausta portenderent, accuratè observare: sinistro verò oblato auspicio statim in augurum adscribere numerum, qvi destinatus ei erat functioni. Lege *Alex. ab Alex.* Genial. Dier. lib. V, cap. 19.

§. IX. Seqvebatur hoc, *aditialis cœna*, ab *aditu* sortita nomen: sive *adjicialis*, ut nonnulli malunt, ab *adjiciendo* dicta: (dubio procul ad morem *pontificalium* dapsilis, & ad *Saliarem* modum opipara, qvæ *Pandæsia* aliàs vocatur; teste *Cæl. Rhodig.* Antiq. Lection. lib. IX, cap. 12. in princip. Confer. *Q. Horat.* Od. I, 37. vers. 2. 3. II, od. 14. 28. v. *Desid. Erasm.* Chiliad. fol. 457. 458. 673. pr. a. *J. Pontan.* ad progymn. lib. IV, 14. pag. 887. & ad IV, 41. pagin. 1060. pr. *Cic.* ad Attic. lib. V, 9.) à recens creato augure præberi solita. v. *Wolffg. Laz.* in Comm. Reip. Rom. lib. III, c. 12. fol. 340. m. *August. Buchner.* voce Jacio. *M. Cic.* Epist. fam. lib. VII, 26. ibiq; *Dionys. Gothofred. C. Plin.* Histor. Nat. lib. X. cap. 20. & in eum *J. Dalechamp.* lit. c. pag. 457. f. 458. Maximè illustris locus est *Aurelii Macrobii Ambrosii Theodosii* Saturnal. libr. III, cap. 13.

pag. 227. m. f. de *Lentulo* inaugurato cœnam illam de more coqvente. & ex eo *Gv. Panciroll.* Rer. Deperdit. lib. I. tit. 51. pag. 241. Adde *H. Salmuth.* ad ejusd. l. II. tit. 2. p. 107. a. *Jac. Pont.* ad prog. 41. lib. IV. pag. 887. m. *J. Th. Freig.* ad *J. Lud. Vivem* pag. 202. *D. Erasmi* Chili. fol. 446. b. pr.

CAPUT V.

De

ORDINE AC DIGNITATE AUGURUM.

§. I.

COllegium Romæ habuisse augures, ex omnibus patescit. Conferantur modò *C. Plinius* Histor. Nat. libr. IIX. cap. 26. *M. Plaut.* Menæchm. act. I, sc. 2, vers. 54. *Wolffg. Lazius* in Comment. Reip. Rom. l. III, cap. 20. fol. 340. m. f. *Augustinus Niphus* de Augur. lib. I, cap. 15. pag. 34. num. 2. *Andr. Domin. Floccus* de Potestat. Roman. lib. I, cap. 4. pag. 155. m. Ordo autem & dignitas, reverentia item inter eos & publica qvæ fuerit, videamus: nam magnam admodùm fuisse, nemo ignorabit ferè.

§. II. Ætate cæteros qvi anteibat omnes, præerat reliqvis, & *Magister* vocabatur *Collegii:* prælatus omnibus aliis, licet alibi in summo honorum constitutis loco. In augurum qvippe (inqvit *Alex. ab Alex.*) collegio illud præcipuè servatur, ut sicut qvisqve ætate præcedit, ita maximè principatum teneat: qvippe inter augures majores natu etiam his, qvi cum imperio sunt, præferri solent. Genial. Dier. libr. V, cap. 19. pagin. 292.

§. III. Jam verò dignitas eorum facilè maxima erat. Exceptis namq; Pontificibus, primum inter sacerdotes reliqvos sat multos obtinebant locum, uti testatur *J. Gutherius* de Jure Pontific. lib. I, 3.

§. IV. Alii sacerdotes simul ac malefacti cujusdam convincebantur, suo deturbabantur loco: hi verò vel manifestissimis in facinoribus deprehensi sacerdotium deponere nullo poterant modo. vid. *Alex. ab Alexand.* l. c. *Jac. Pontan.* progymn.

l. IV,

l.IV,14. *Jul.Langlæi* Otium ſemeſtre l.XIII, c.1. p.730. Hujus rei cauſæ ex *Plutarchi Chæronei* Qv.Rom.ſ.Probl.IC.ſic expediuntur: Διὰ τί τῶν ἄλλων ἱερέων τὸν καταδικασθέντα καὶ φυγόντα παύοντες, ἕτερον αἱροῦνται, τὸν δὲ αὔγυρον, ἕως ζῇ, κἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασι καταγνῶσιν, οὐκ ἀφαιροῦνται τὴν ἱερωσύνην; (αὔγυρας δὲ τοὺς ἐπὶ τῶν οἰωνῶν καλοῦσι) πότερον, ὡς ἔνιοι λέγουσι, βάλλονται μηδένα τὰ τῶν ἱερῶν ἀπόρρητα γινώσκειν, ὃς οὐκ ἔστιν ἱερεύς; ἢ κατειλημμένον ὅρκοις τὸν αὔγυρα μηδενὶ φράσειν τὰ τῶν ἱερῶν, ἀπολῦσαι τῶν ὅρκων ὁ θέλοντι ἰδιώτην γενόμενον; ἢ τιμῆς οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀρχῆς, ἀλλὰ ἐπιστήμης ὄνομα καὶ τέχνης, ὁ αὔγυρ; ὅμοιον ἂν τῷ τὸν μυστικὸν ἀποψηφίσασθαι μυστικὸν μὴ εἶναι· καὶ τὸν ἰατρὸν, ἰατρὸν, τὸ κωλύειν μάντιν, ἀφελέσθαι μὴ δυναμένοις τὴν δυνάμιν αὐτῶν, κἂν ἀφέλωνται τὴν ἐπαγγελίαν. ἄλλον δὲ οὐ καθιστᾶσιν, εἰκότως τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμὸν τῶν αὐγύρων φυλάττοντες. i. e. ex Interpretat. *Guliel. Xylandri: Quid cauſæ eſt, quòd cùm alios ſacerdotes in locum damnatorum atq; ſolùm vertere juſſorum, ſacerdotioq; privatorum ſacerdotum ſufficiant: ſoli auguri, etiamſi ſummorum flagitiorum compertus habeatur, non abrogant ſacerdotium, quandoq; vivit? An quòd ſacrorum arcana â quoquam, qui ſacerdos non ſit, cognoſci nolunt? Aut quia jurejurandi, quo ſanxit, ſe nemini diſciplinam iſtam traditurum, eum abrogatâ dignitate factum privatum ſolvere nolunt religione? Aut non magiſtratus vel dignitatis; ſed ſcientiæ artisq; nomen eſt augur? ut qui vatem, ne vates ſit, prohibere conetur, perinde agat, ac ſi muſico ne muſicus, aut medico, ne medicus ſit, velit edicere: quùm ut maximè titulum deroget, ſcientiam tamen adimere non poſſit. Alium porrò non creant, quod numerum augurum ab initio conſtitutum retinere volunt.* fol.284. D. E. Tom. II.

§. V. Ad reverentiam refer quoque, quòd ulcere affectus ab augurio captando abactus fuerit, ne res ſcilicet, ut ipſis quidem videbatur, adeò veneranda turpi aliquo morbo fœdaretur, ut idem *Plutarchus* habet Problem. LXXIII.

Διὰ

Διὰ τί δὲ ἀπείρητο τοῖς ἕλκος ἔχουσιν ἱερεῦσιν ἐπ' οἰωνῶν καθίζεσθαι; πότερον καὶ τοῦτο σύμβολόν ἐστι δεῖν μηδὲν δακνομένους, μηδὲ οἷον ἕλκος ἴδιον καὶ πάθος ἔχοντας ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ θεῖα χρηματίζειν, ἀλλὰ ἀλύπους καὶ ἀκεραίους καὶ ἀπειπάστους ὄντας; ἢ κατὰ λόγον ἐστὶν, εἰ μήτε ἱερείῳ χρήσαιτο ἄν τις ἕλκος ἔχοντι πρὸς θυσίαν, μήτε ὄρνιτι πρὸς οἰωνισμὸν, ἆρα μᾶλλον ἐφ' ἑαυτῶν φυλάττεσθαι τὰ ποιοῦντα, καὶ καθαροὺς γενομένους καὶ ἀσινεῖς καὶ ὁλοκλήρους, ὅπερ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενοι βαδίζειν; τὸ γὰρ ἕλκος ἔοικε πώρωσίς τις εἶναι καὶ μιασμὸς τοῦ σώματος. qvæ ita vertit Xylander: *Cur interdictum erat auguri, si ulcus haberet, aves observare? An id qvoq; argumento est, animo ab omnibus molestiis ac qvasi ulceribus ac morsibus vacuo sinceroq; & ocioso deberi sacras res tractari? An rationi consentaneum est, cùm neq; victimam aut avem ulcerosam usurparet qvispiam rei sacræ faciundæ gratiâ, capiendive augurii: multô magis ipsos augures curare, ut puri sincerique ve & integri ad divina indicia observandæ se conferent? Ulcus enim videtur qvædam esse mutilatio & pollutio corporis.* fol.281. B. C. Tom.II. Adde *Alex.ab Alex.* Genial.Dier. lib.V. cap.19. *Jacob. Pontan.* progymnas. lib.IV, 14. pag.873. b. pr. *Augustin.Niph.* de Augur. lib.I, cap.15. num.3. pag.34.

§. VI. Nec parum juvebat auctoritatem, qvôd qvi ad Reipulicæ se debant clavos, auguratum simul gerebunt. *T.Gracchus* consulerat & augur. *M. Cic.* de Natur. Deor. lib.III. §.10. 11. de Divinat. lib. I, §.36. *Amphilochus* & *Marsus* Reges & augures ap. eundem de divinat. lib.I, §.88. 95. Ipse, ne in enumerandis omnibus auguribus in consulatu multus sim, *Tullius* Consulatum cum auguratu conjunctum gerebat, & alioqvi peritus admodùm artis illius introducitur. vide lib.I. de leg. §.30. (verba paulò inferiùs adducemus) *Wolfg. Laz.* de Constitut. Reip. Roman. lib.III, cap.12. fol.339. *S. Aurel. Augustin.* de Civit. DEI lib.IV, cap.30. & ibid. *J.Lud. Viv.* lit. a, pag.474. Et hoc à multis retrò sæculis observatum videmus. Namqve à *P. Virgil.* introducitur,

Rex

Rex idem, & Regi Turno gratissimus augur.
Æn. IX, vers. 327. lege ibi *Hortensium* ex citatione *C. Schrevelii.* Confer de Rege *Anio*, Phœbiq; sacerdote *P. Virgil.* Æn. lib. III. vers. 80. Apud *C.C. Tacitum Germanicus* describitur, ut Imperator auguratu & vetustissimis cærimoniis præditus. Annal. lib. I, cap. 62., §. 4. & lib. II, cap. 83, §. 2. Nec qvisqvam Rex *Persarum* potuit esse, qvi non ante magorum disciplinam scientiamq; perceperit, ait *M. Tullius* de divinat. lib. I, §. 91. *Romulum* cum *Remo* fratre, successoremq; *Pompilium Numam*, ut de qvorum satis constet augurandi peritiâ, lubens prætereo. vide *J. Rosin.* III, 18. *L. Cæl. Rhodig.* Lect. Antiqv. lib. IIX, cap. 1. fol. m. 281. pr. *Andr. Domin. Flocc.* de Potest. Roman. libr. I, cap. 4. pag. 155. pr. Adde de regibus *Asiæ*, ejusq; filio, de *Martiis* fratribus, de *Polybo Corinthio M. Cicer.* de divinat. lib. I. ubi hôc concludit Epiphonemate: *omnino apud veteres qvi rerum potiebantur, iidem auguria tenebant: ut enim sapere, sic divinare regale ducebant, ut testis est nostra civitas, in qvâ & Reges augures, & postea privati eôdem sacerdotio præditi rempublicam religionum auctoritate rexerunt.* §. 89.

§. VII. Qvanti porrò fecerint hanc divinandi rationem, vel hoc firmat, qvod sex, qvotannis (ut habet *M. Cicero* de divinat. lib. I, §. 92. & eum dubio procul seqvutus *Jac. Pontan.* progymn. IV, 14.) aut duodecim, (ut *Th. Dempsterus* ait,) de principum filiis singulis *Etruriæ* populis, (apud qvos apprimè floruisse superiùs audivimus:) in disciplinam tradiderint Romani, ne ars tanta propter tenuitatem hominum à religionis auctoritate abduceretur ad mercedem atq; qvæstum.

§. IIX. Apud *Des. Erasm. Roterod.* in adagior. Chiliadibus legitur, *coronatum ante aciem incessisse olim augurem, neqve fas fuisse, telis hunc impeti, tanqvàm virum sacrum ac summoperè venerandum: ut & inde in proverbium abiisse credatur,* OMITTE VATEM. fol. 432. a. f.

§. IX. Lictorem qvoq; auguri, ut & aliis sacerdotibus in publicum prodeuntibus, ut summoto populo liber pateret incessus, concessum ex *Alex. ab Alexand.* patet lib. V, c. 19. ubi auguri, sicut Pontifici Maximo lictorem additum fuisse asserit. &

ex *M. A. Senecâ*, Rhetore, qvi Vestali à lictore præeunte populum viâ cedere jussum refert. in Sacerdote prostituta. s. controvers. II, fol.72.73. Huic ergo sacerdotio, qvod longo ab Auguribus distabat intervallo, si is habebatur honos, qvur auguribus non habitum censeamus, non video.

§. X. Ad augendam qvoqve dignitatem nomina sibi Deorum indidisse, ut alius *Augur Hercules*, alius *Augur Mercurius*, alius *Augur* vocatus sit *Saturnus*, perhibentur è monumentis à fidisimo eorum exhibitore *Wolfg. Lazio* libro sæpiùs citato fol. 339.

§. XI. Autoritatem porrô Augurum, cui tota subjecta erat Urbs, ne propriis describamus verbis, *Tullium* audiamus de hac re ita disserentem: *Sunt ad placandos deos alii* (sacerdotes) *constituti, qvi sacris præsunt solemnibus: ad interpretanda alii prædicta vatum, neq; multorum, ne esset infinitum, neq; ut ea ipsa, qvæ suscepta publicè essent, qvisqvam extra religionem nôsset. Maximum autem & præstantissimum in Republica jus est augurum, cùm est auctoritati conjunctum. Neq; verò hoc, qvia ipse sum augur, ita sentio: sed qvia sic existimare nos est necesse. qvid enim majus est, si de jure qværemus, qvàm posse à summis imperiis & potestatibus comitia tollere? concilia vel instituta dimittere, vel habita rescindere? qvid gravius, qvàm rem susceptam dirimi, si unus augur aliter dixerit? qvid magnificentius, qvàm posse decernere, ut magistratu se abdicent consules? qvid religiosius, qvàm cum populo, cum plebe agendi jus aut dare, aut non dare? qvid? legem si non jure rogata est, tollere? ut etiam decreto collegii, ut Livias consilio Philippi consules & augures nihil domi, nihil foris per magistratus gestum, sine eorum auctoritate posse cuiqvam probari?* de Leg. lib. II, §. 30. & 31. Hinc & idem in, de Natura Deorum, secundo, de præsentia Numinis ex auguriorum oblatione cognoscenda eô firmat auctoritatem, qvod infaustè processerint negotia, contemptis, ludibrioq; habitis auspiciis: inducens *P. Claudium*, qvi, cùm pulli non pascerentur, mergi eos jusit, *ut*

qvo-

qvoniam esse nolent, biberent! classe dein devictâ risus istius pœnas luerit: *L.* item *Julium, Actium Navium, C. Flaminium, & T. Gracchum:* qvi cùm vitio creâsset consules (de qva formulâ *B. Brisson.* de solenn. Pop. Rom. verbis lib. I.) ipse confitebatur: *Augures rem ad senatum: senatus ut abdicarent: Consules abdicaverunt: qvæ qværimus exempla majora? Vir sapientissimus, atqve haud scio, an omnium præstantissimus peccatum suum, qvod celari potuit, confiteri maluit, qvàm hærere in republicâ religionem: Consules summum imperium statim deponere, qvàm id tenere punctum temporis contra religionem. Magna Augurum auctoritas!* §. 7. 8. 9. 10. 11. Adde lib. II. de Leg. §. 21. *T. Liv.* ab V. C. lib. I, cap. 36. *Q. Curtium* lib. VII, cap. 7. §. 8. *C. C. Tacit.* Annal. lib. XI. cap. 27, §. 2. & lib. XV, cap. 37, §. 5. Histor. lib. I, cap. 84, §. 8. & lib. III, cap. 72. §. 1. *Dionys. Halicarnass.* Antiqvitat. Roman. lib. II, cap. 6. *Andr. Hotoman.* de Vet. Rit. Nuptiar. Observat. cap. 12. pag. 253. 254. 255. *Andr. Domin. Flocc.* de Potestat. Roman. lib. I, cap. 4, pag 155. pr. *Pompon. Læt.* de Sacerdot. Rom. libr. II, cap 5, pag. 271. f. 272. pr. *Raphaël. Volaterran.* de Magistrat. & Sacerdot. Roman. libr. II. pag. 298. m. *Reinhart. Lotich.* ad *Aphthon.* Sophist. pag. 78. m. *Augustin. Niph.* de Augur. lib. I. præfat. & cap. 10. pag. 23. *Barnab. Brisson.* de Ritu Nuptiar. pag. 37. 38. 39. *J. H. Bœcler.* Disert. Academ. IV, cap. I, pag. 180. f. 181. pr. *Joh. Schild.* ad *C. Sveton.* Tranqvill. Octav. Aug. cap. 21. p. 132. a. f. 6. pr. *Wolfg. Laz.* Comment. Reip. Rom. lib. III, cap. 12. fol. 339.

§. XII. Ortam autem apud Latinos hanc grandem superstitionem esse, bonæ notæ Scriptores ex *Accii Navii* facto, qvi novaculâ cotem disecuisse dicitur, contendunt. Res illa ita se habet: *Animadvertens* (Accius Navius Tarqvinium) *Regem inauspicatò qvædam constituentem, reprehendit, nisiq; aves addixerint, fieri qvicqvam noluit. Irâ tum motus Rex, eludensq; artem, (ut ferunt) agedum, inqvit, divine tu inaugura, fierine possit, qvod nunc ego mente concipio. Qvùm ille in augurio rem expertus profectò futuram dixisset; Atqvi hæc animo agitavi, inqvit, te novaculâ cotem discissurum: cape hæc & perage, qvod aves tuæ fieri posse portendunt. Tum illum*

haud cunctanter disecuisse ferunt. Statua Accii posita capite velato, qvo in loco res acta est, in comitio, in gradibus ipsis ad lævam curiæ, fuit: cotem qvoq; eodem loco sitam fuisse memorant, ut esset ad posteros miraculi ejus monumentum. Augur iis certè sacerdotioq; augurum tantus exinde accessit honos, ut nihil belli domiq; posteà nisi auspicatò gereretur: concilia populi exercitusq; vocati, summa rerũ, ubi aves non admisissent, dirimerentur. Hucusq; *T. Livius* ab V. C. l. I, c. 36. Referunt eandem rem *M. Cicero* de divinat. l. I, §. 32. 33. de leg. l. II, §. 33. *L. An. Florus* l. I, c. 5. *Valer. Maximus* lib. I, cap. 4. *C. Plin.* Histor. Nat. lib. XXXIV, cap. 5. *Dionys. Halicarnass.* lib III, cap. 94. *Raphaël Volaterranus* lib. XIII, & XXIX. it. de Sacerdot & Magistrat. Roman. libr. II, pag. 298. pr. *Polydorus Virgilius* de Inventor. Rer. lib. I, cap. 24. pag. m. 85. pr. *Lactant.* lib. I, cap. 8. & lib. II, cap. 7. *Blondus* lib I, Romæ Triumphantis. *Andr. Domin. Floccus* de Potestat. Rom. lib. I, c. 4. p. 154. f. *Lud. Cæl. Rhodigin.* Lection. Antiqv. lib. X. cap. 17. fol. 376. f. *Wilh. Godelevæus ad T. Liv.* libr. I, l. cit. *Camers.* ad *L. Flori* locum laudatum.

§. XIII. Nec omittenda Apollinis tutela, in qvâ augurum credebatur esse collegium. Nam qvùm peritus admodùm ipse perhibeatur augur ab *Horatio Flacco* & *P. Virgilio:* illo qvidem Od. lib. I, 2. vers. 12.

Nube candentes humeros amictus Augur Apollo.

& Carm. Sæcul. vers. 61.

Augur & fulgente decorus arcu
Phœbus &c.

Ab hoc verò Æneidos lib. IV, vers. 376.

-- -- -- *Nunc Augur Apollo. &c.*

iis qvoq; præfuisse, suâq; in tutelâ habuisse vult *Commentator.* Pertinet eodem, qvod Andreas Tiraqvellus de Æsculapio, qvem Apollinis nomen gerere multis firmat, refert, Apollodorum in iis libris, qvibus titulus sit περὶ θεῶν, asserere, Æsculapium & divinationibus, & speciatim auguriis præesse. de Nobilitate cap. XXXI, §. 17. fol. 240. m.

§. XIV.

§. XIV. *Augustinus* tandem *Niphus* in suis de hoc sacerdotio Commentariis *viris tantùm illustribus proprium concreditum* refert; ac si scilicet *abjectis personis, neqve boni qvicqvam, neqve mali portenderent aves.* Lege cap. 4. libri de Auguriis prim. pagin. 8. m. f. Refer eò, qvod in antecedentibus retulimus, plebejis initiò nullum patuisse ad hoc sacerdotium aditum, solis patriciis proprium, donec rogatione Ogulniâ qvinq; adderentur de plebe, uti c. III, §. 3. ex *T. Livio, Car. Sigonio & W. Godelevæo* vidimus. Addatur Andr. Tiraqvell. de Nobilit. cap. XX. §. 12. f 136.

Caput VI.

De

OFFICIO AUGURUM.

§. I.

IN eo situm hoc erat, ut ex qvinqve istis vulgatis rebus, ex fulminibus, ex volucribus, ex bipedibus, ex qvadrupedibus, & ex diris, sive ostentis aut ominibus qvibusdam negotiorum, qvæ non parvi essent momenti, prosperum successum vel infaustum prænoscerent ac annunciarent: Vide in hanc rem *Rab. Mosen Maimoniden* de Idolol. cap. XI, §. 4. pag. 145. & ad eum locum *Dionys. Vossium* pag. 146. 147. ejusdemqve Parentem, *Ger. Joann. Vossium* in Theolog. Gentil. libr. III, cap. 98. pagin. 1260. *Joh. Ludov. de la Cerda* ad *P. Virgil.* Æneid. lib. III, vers. 361. fol. 320. E. 379. a. 1. & 2. & ad lib. X, vers. 176. fol. 435. num. 18. *Joh. Ludov. Viv.* ad *S. Aurel. Augustin.* de Civ. Dei lib. III, cap. 21. pag. 341. pr. *Augustin Niph.* de Augur. lib. I, cap. 10. pag. 23. f.

§. II. Sed & ex aliis rebus captata legimus auguria: ut puta ex *piscibus*; qvâ super re *Plutarchus* audiendus nobis in libello de solertiâ Animalium, in hæc verba differens: *Μηδὲ τῆς πολυτιμήτου μαντικῆς ἄμοιρον τὸ τῶν ἐνύδρων γένος, μηδὲ ἀγέρασον. ἐπεὶ καὶ τοὺς Σέραν πυνθανόμεθα κώμου ἐν τῇ Λυκίᾳ φέλλεῖ μεταξὺ καὶ Μύρων, καθεζομένους ἐπ' ἰχθύσιν, ὥσπερ οἰωνοῖς, ἀφμαντεύεσθαι τέχνῃ ἰνί καὶ λόγων λέξεις, καὶ φυγὰς, καὶ διώξεις αὐτῶν ἐπισκοπουντας.* Neqve precioſæ illius divinationis (vertit *Guliel. Xylander*) exsors est aqvatile animantium genus,

nus, neqve suo honore caret: qvando etiam apud Suram (pagus is est Lyciæ inter Phellos & Myra:) audio homines piscibus assidere, ex iisq; arte qvadam, tanqvam ex avibus præsagia futurorum capture. Tom. II. Operum fol. 979. B.

§. III. Notat præterea, & tanqvam de noviter invento aliqvo gloriatur *Th. Dempsterus à Muresk* in Paralipom. ad *J. Rosin.* Antiqvitat. Roman. lib. III, cap. 8. pag. 277. b. pr. ex *ventis* captata auguria: firmaturus hanc rem ex *P. Statii Papinii* verbis lib. III. Thebaid. vers. 665.

-- -- -- *Ventisq; aut alite visâ*
Bellorum proferre diem.

adducens veteris Interpretis, *Luctatii Grammatici*, notas: *solent augures ventorum flatibus futura cognoscere.* Refertq; huc illud, qvòd Veteres Ventos deorum putaverint qvasi qvosdam internuncios, vota hominum precesq; ad eos deferentes: qvæ verò irrita cadebant, neq; ex animo eveniebant, ea à ventis dissipata, & ad deos non perlata crediderint, aut in longinqvas regiones avecta, & procul exportata autumaverint: & inde, qvæ aversati fuerint, aut evenire noluerint, ventis differri dissipariq; exoraverint. Cujus qvidem rei vestigia sat multa habemus apud præstantissimos Scriptores. *P. Virgil.* Ecl. III, vers. 72. Æn. IX, vers. 303. X, 652. XI, vers. 794. Culic. vers. 375. *M. Catull.* Carm. LXV, vers. 147. *Alb. Tibull.* lib. III, eleg. 4. *S. Aurel. Propert.* lib. I, el. 16. & lib. II, eleg. 7. *Q. Horat. Flacc.* lib. I, od. 26. vers. 3. *P. Ovid.* Metamorphos. lib. X, fab. it. 83. *Commentat.* ad loca Poëtarum citata. *Jacob. Pontan.* progymn. lib. I, 18. *Des. Erasm. Roterod.* Chiliad. fol 356. b. pr. & 541. b. m. *Adrian. Turneb.* Adversar. lib I, cap. 23. col. 26. m. f. *Petr. Victor.* lib. XXX, cap. 18.

§. IV. Verùm *C. Barthius* in suis ad P. Papinii l. c. Animadversion. refutat illam lectionem nec ejus meminit explicationis: absurdum qvippe putat, *ventum videri*, qvod nemini unqvam contigerit mortalium: mavultq; unâ extrusâ literâ *venis* legere, ut ad aruspicinam, sive extispicium (h. e. extorum inspectionem) referatur, ipsi ut videtur commodiùs.

§. V. Placet hæc *C. Barthii* animadversio; non omninò tamen illa displiceat *Th. Dempsteri* annotatio: qvùm τὸ *videri* impro-

impropriè sæpè accipiatur pro eo, qvod *observare*, *sive cognoscere*, *aut experiri* aliàs dicitur, etiam oculorum si non accedat usus. ut ap. *M. Plaut.* Trinum. act. III, sc. Sta illicò. vers. 72.

Scio eqvidem te, animatus ut sis: video, subolet, sentio.

Confer *P. Virgil.* Culic. vers. 455. ita pro *curare*, *providere* sæpiùs usurpatum ap. *M. Plaut. P. Terent. M. Ciceron. P. Ovid.* reperies in Lex. Crit. *Phil. Parei* pag. 1295. b. f. 1296. a. Jam, pro *sensu olfactus* explicant illud *Comici Sarsinatis* in Milite Glor. Act. IV, scen. 6, vers. 44.

Naso pol jam plus videt, qvàm oculis.

Cujus notionis & *edere* & *bibere* accipi ajunt. v. *P. Parei* Lex. citat. Patet ergò, impropriè sæpiculè ab optimis Scriptoribus hoc vocabulum accipi: nec ejus gratiâ hanc augnrandi speciem rejiciendam.

§. VI. Sed, qvid operosi fumus in evolvendâ verbi hujus significatione? Ipsa nos docent auguria in stricto admodùm significatu non semper accipi: qvippe & *tonitrua* ab auguribus observata accipimus: (qvod vel ex obvio hôc versiculo firmari potest:

Cùm tonuit lævum benè tempestate serenâ.

it. illo *P. Virgilii* Æn. II, vers. 692.

Vix ea fatus erat senior; subitoq; fragore
Intonuit lævum &c.

aliisq; locis qvàm plurimis:) Non ergò omnia augnria videbantur: nec ob solum vocabulum *videre* observationem illam spernendam omninò putamus, modò alii ejus mentionem faciant auctores. Ast, qvid? si auspicia hæc ventorum eò referamus, qvod in captandis auguriis accendere amaverint lucernas, non adopertas, ut cognosceretur, num ventus flaret, qvi avem impediret in volando auguralem? uti capite seqventi ex *August. Nipho* & *Plutarcho* adducemus §. II.

§. VII. Verùm ne de ventorum disceptantes auguriis ventis qvoq; verba dare videamur, uti prudenter monet *Paræmiographus* (fol. 327. b. m. 337. a. f. b. pr.) officium augurale ex ipsâ augurali lege cognoscamus, *M. Cicero* qvam nobis exhibet in de Legibus secundo: *Interpretes autem Jovis Optimi Maximi, publici*

blici augures signis & auspiciis posteà vidento, disciplinam tenento. Sacerdotes vineta virgetaq; & salutem populi auguranto: qviq; agant rem duelli, qviq; populare auspicium præmonento, illiq; obtemperanto: divorumq; iras providento, iisq; parento: urbemq; & agros & templa liberata & effata habento. §. 20. & 21. Et lib. III. *Auspicia servanto. Est autem boni auguris, meminisse maximis reipublicæ temporibus præstò esse debere: Joviq; Optimo Maximo se consiliarium atqve administrum datum, cœliq; partes sibi destinatas esse traditas, è qvibus sæpè opem referre possit.* §. 45.

§. IIX. Ex priori *Tullii* loco hæc obſervare libuit: (α) *Interpretes Jovis* vocari augures, qvòd aves Deorum crederentur esse internunciæ, uti in secundo *Ciceroniano* allegato *consiliarios* appellari videmus. Vid. ex *Ammian. Marcellin. Th. Dempst.* ad *J. Rosin.* lib. III, cap 8. it. qvæ nos paralipom. primo in principio statim adferimus.

(β.) *Publicos* vocari *augures*, qvod ad confirmandum ea valet, qvæ ex *Th. Dempstero* de publicis & privatis, majoribus & minoribus auguribus adduximus superiùs, & ex aliis auctoribus firmavimus cap. II, §. ult.

(γ.) Verba illa (*salutem populi auguranto*) de augurio salutis qvod vocabatur aliàs, accipienda, de qvo brevitatis ergò evolvatur *Wolfg. Laz.* in Commentar. Reipubl. Roman. lib. III, c. 12. fol. 342. &c. *C. C. Tacitus* Annal. lib. XII, cap. 23, §. 2. *B. Brisson.* de solenn. Pop. Rom. formul. lib. I, p. 120. pr.

(δ.) Scriptio verbi (*optempenanto*) probari potest ex duobus istis, *opsonium* & *opstetrix*: qvorum illud ap. Q. Horat. habemus lib. II, Sat. 2, vers. 41. edit. *C. Schrevelii*: hoc verò laudatus *Commentator* notat ad *P. Terent.* Andr. act. I, sc. 5. vers. 64. p. 48. b. m.

(ε.) *Templa* autem & *effata*, qvæ sint nominata ab auguribus, in seqventi mox capite, ubi de augurandi ratione, qvantum invenire licuit, adducemus, explicabimus.

§. IX. Ad augurale officium illud qvoqve addendum venit, qvòd omnibus alicujus momenti negotiis publicis interesse, & de cœlo servare, utrum addicerent aves fausta portendentes, augurem decuerit: verùm res ex se ipsâ clarior nullâ indiget probatione. Hoc tantùm monendum censemus, in comitiis

mitiis centuriatis à diverſis diverſa auguria diversâ procul dubio ratione captari ſolita, aliâ ſcil. ab auguribus, aliâ verò à magiſtratibus, qvi & ipſi aliqvid obſervabant: cujus qvidem rei explicatione ſuperſedere facilè poſſumus, qvùm omnem prolixè rem expediverit *Aldus Manutius* de qvæſit. per Epiſtol. lib. III, 9. Tom. IV. Theſaur. Crit. *Gruteri.* & ex eo præcipua excerpſerit capita *J. Roſinus* Antiqv. Roman. lib. VI, cap. 7. ex qvibus cupidus harum rerum cognitionem haurire facilè poteſt.

§. X. Sciendum ulteriùs, de prodigio, ave, & omni, qvod ſub augurum cadebat diſciplinam, non omnem augurem reſponſa dare potuiſſe; verùm qvi ſine labe eſſet ac integer corporis, uti in præcedenti capite §. 5. audivimus ex *Plutarcho* & aliis: imò nec unum aliqvem ſolum, ſed univerſum ſimul collegium in rebus, qvæ magni erant momenti, judicare oportuiſſe. Firmatur hoc verbis *Alexand. ab Alexand. Sed tamen*, inqvit is, *auguri ſine collegio auſpicia interpretari non licuit: totum enim collegium cenſere, & ſententiam ferre decebat, ſi qvid exqviſitiùs interpretari vellent; ſi durior fortè caſus ambiguæ fuerit interpretationis, qvi in dubium controverſiamq; veniret: ad qvos etiam de ſingulis prodigiis & portentis, qvæ eorum foret prædictio, & an fœdo vel felici exitu eventura eſſent, omnes tanqvam ad adytum aliqvem conſultum ibant.* Genial. Dier. libr. V, cap. 19. De rebus verò levioribus vel unum conſuluiſſe ſufficere putabant: qvi, ſi inauſpicatò aut avibus (ut loqvebantur) non admittentibus rem ſuſcipi dixiſſet, omittendæ ejus auctor ſat certus habebatur. Auctor *M. Cicero* de Legibus: *qvid gravius, qvàm rem ſuſceptam dirimi, ſi unus augur ALIO DIE dixerit?* lib. II, §. 31.

§. XI. Intercidiſſe autem plurima ex augurali diſciplinâ ipſius jamdum *Ciceronis* tempore *Qvinctius Frater* conqveritur, dum *Auſpicia à Romanis Auguribus ignorata* dicit: & paulò pòſt, *multa Auguria, multa auſpicia, qvod & Cato ille ſapiens qveſtus fuerit, negligentiâ collegii amiſſa planè & deſerta*, aſtruit de divinat. l. I, §. 25. & 28. Addantur ipſius *M. Tullii* verba de leg. l. II, §. 33.

§. XII. Et hæc ſunt, qvæ de augurum officio liqvent. Dolet *Aldus Manutius* libros penitùs interiiſſe augurales, qvorum apud *M. Cicer.* de divinat. libr. I, §. 72. Epiſt. famil. libr. III, 4.

it. 9. & 11. & alios plures freqvens injicitur mentio; ut qvænam propria eorum doctrina, qvod fuerit officium accuratiùs inqvirere jam neqveamus. De qvæsit. per Epist. lib. I, 9. Tom. IV. Thesaur. Crit. *J. Gruteri.*

De modo nihilominùs captandi ex avibus auguria qvantum in Rerum Romanarum consignatoribus invenire nobis licuit, seqventi adducamus capite, qvò superstitionem, cui ut maximè reverendæ adhæserunt religioni, aliqvô noscamus modo. Reliqva qvippe auguriorum genera explicatione multifariâ non indigent, qvùm qvodqve suâ sponte pateat: ut, sicubi ex occurrente cane atro, aut canente gallinâ, conspectave mustelâ, vel etiam ex sternutatione aut palpitatione partium corporis agendorum successum annunciare libet, nullâ opus est peculiari observatione aut cærimoniâ, qvæ in volatu avium perqvàm necessaria fuere. Lege, si placet *J. Rosin.* Antiq. Rom. lib. III. cap. 9. & in id *Th. Dempst. Augustin. Niph.* de Auguriis l. I. capitibus aliqvot primis. it. cap. 16.

Caput VII. & Ultimum,

De

MODO CAPTANDI AUGURIA, EX AVE VOLANTE.

§. I.

Captandorum ex avium volatu auguriorum hæc erat ratio:

Horis matutinis ejusdem diei, in qvo grave aliqvod expediundum erat negotium à mediâ nocte ad mediam lucem, (nam *qvando uno die & auspicandum est, & id agendum, super qvo processit auspicium. post mediam noctem auspicantur, & post exortum Solem agunt*, inqvit *Aurelius Macrobius Ambrosius Theodosius* in Saturnal. lib. I, cap. 3. & *Alexand. ab Alexand. qvùm certa dies auspiciis dicata esset, post mediam noctem ad mediam futuram diem licebat. Septimâ autem aut sextâ*

sextâ diei horâ non licebat : namq; incipiente aut crescente die, non autem desinente justa auspicia fuere. Genial. Dier. lib.V, cap. 19. *Aul.Gell.* Noct. Atticar. lib.III, cap.2. pag.m.85. m. Trahunt eò nonnulli verba illa *Q. Horatii* lib.III, od.19, vers.10.

Da noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ poculum!

Qvasi nimirum mentione auguris tempus significaretur matutinum, qvòd augures captaverint, aviumq; volatûs ac garritûs sub ortum solis observaverint; ad qvod usqve tempus convivaturi sint Horatiani combibones: uti ex *Adr. Turneb.* Advversar. lib.XVI, cap.11. fol. 532. ad Horat. l. c. cum *Lambino* notat *C. Schrevelius* pag. 209. b. 210. a. m.)

ante Sextilem mensem (uti *Neapolitanus* docet *JCtus*, rationem assignans, *qvòd aves imbecillæ tùm temporis sint atqve morbidæ, vel pulli earum imperfecti, ut à Pontifice Maximo (Metello* scilicet, juxta *Plutarchum* loco mox laudando, & *Augustin. Niph.* de Augur.) *vetitum fuerit, eô tempore de cœlo servare.* Genial. Dier. lib.V, cap.19. Addit hisce rationibus *Aug. Niphus, qvòd nonnullæ ob anni tempus devolarent aliò.* de Augur. lib.I, cap. 15. num.5. pag.34. f. Lege de utrisq; *Plutarch. Chæron.* in Qvæst. Roman. sive Problem. fol.273. Tom.II. operum.)

in arce (vide *T. Liv.* ab V.C. lib. I, cap. 18. aliosq;. *L. Cæl. Rhodig. auguratorium* vocatur Lect. Antiqv. lib.VII, cap. 29. de qvo & *C. Barthius* in Adversar. Comm. lib.II, cap.12, col.100. *augurale C. C. Tacito* Annal. lib.II, cap.13. §.1. *auguralis aræ* idem meminit Annal. lib. XV, cap. 31, §. 1. *J. Lipsio auguraculum* dicitur ad lib.II. *Taciti* l. c. super qvibus legatur *Janus Rutgersius* Lection. Var. lib.III, cap.20. pag.366.367. Confer, si placet, *B. Brisson.* de solenn. Pop. Roman. Formul. lib.I, pag.124. pr. *Adr. Turneb.* Adversar. lib.XX, cap.35. fol.714. qvi locum captandorum auguriorum in *Capitolio* collocat. à lin.47. *Augustin. Niph.* de Augur. lib.I, cap.12. pag.31. pr. *Andr. Domin. Flocc.* de Potestat. Rom. lib.I, cap.4. pag.153. f.)

sedebat (*ne* scilicet *mobilitate corporis animus qvoqve va-*

villaret, ut ait *Christoph. Landinus* ad *P. Virgil.* Æn. lib. IX, vers. 4. ubi Poëta dixerat,

-- -- -- -- *fortè parentis*
Pilumni Turnus sacratâ valle sedebat.

fol. m. 276. 2. m. edit. Venet. anno 1493. excusæ. Consule de hoc *T. Liv.* ab V. C. lib. I, cap. 18. *P. Virgil.* Æn. VII, 187. & ad eum ex *Plutarcho*, *Sophocle*, *Cyrillo*, *Servio*, *Varrone* & *Paulo* lectu non indigna *Joh. Lud. de la Cerda* fol. 36. B. C. D. 2. *B. Brisson.* de sol. Pop. Rom. form. libr. I, pagin. 62. pr. *Fr. Taubm.* ad *P. Virgil.* Æn. IX, 4. pag. 861. a. f. & *Serv.* ibid. fol. m. 276. i. f.)

aut cubabat augur (observat hoc approbatq; *B. Brissonius* libro allegato p. 125. f.)

indutus lanâ (qvæ erat toga duplex, amictus auguralis, de multâ lanâ, à Græco χλαῖνα, coloris dibaphi: uti describitur à *Frid. Taub.* ad *P. Virg.* Æn. IV, vers. 262. pag. 579. a. 2. *Jac. Pontan.* in symb. ad l. c. col. 1165. *Servio* fol. m. 190. 2. *J. Lud. de la Cerda* fol. 428. b. 2. f. *Dionys. Gothofred. ad M. Cicer.* in Bruto §. 56. *J. Rosin.* Antiqv. Roman. lib. V, cap. 31. pag. 552. m. *Alex. ab Alex.* Genial. dier. lib. V, cap. 19. *Lud. Cæl. Rhodigin.* Antiqv. Lect lib. XVI, cap. 10. fol. m. 597. pr. *J. C. Scalig.* Exercitat. ad *Hieron. Cardan.* de subtilitate CCCXXX, section. 14. pagin. m. 999. pr.)

aut trabeâ (ex purpurâ & cocco qvæ constabat, & hâc ratione à Consule, Eqvite, & Rege discernebat augurem: eorum namq; alios referebant colores, qvantum vis ad eundem confectæ modum: vide ex parte jam citatos, & præter eos *H. Salmuth.* ad *Gvid. Panciroll.* Rer. Deperdit. lib. I, tit. 45. pag. 217. b. f. *Servium Maurum* ad *P. Virgil.* Æn. VII, vers. 188. fol. m. 284. 2. m. ubi Poëta:

Ipse Qvirinali litno, parvâq; sedebat
Succinctus trabeâ.

Joh. Lud. de la Cerda ad l. c. fol. 101. b. 2. f. 102. 1. & ad lib. XI, v. 334. fol. 591. b. *Frid. Taubmann.* pag. 769. a. 2. *Ald. Manut.* de qvæsitis per epist.

epist. lib. II, epist. 3. pag. 297. Tom. IV. Thes. Crit. *Gruteri. Jac. Masen.* Palæstr. Styl. l. IV, c. 38, §. 4. p. 162. f.)

capite velato (qvod & in aliis sacris moris erat, ne scil. alienis turbatus oculos rebus sacra faciens totus vacare rei divinæ prohiberetur, à multis retrò observatum sæculis: ut ex *P. Marone* patet, qvando *Laocoonta* describit, ubi spinis ingentibus ab angvibus ligatus, fuerit

Perfusus sanie vittas.

Æn. l. b. II, vers. 221. 296. & vers. 430. Et seqventi libro v. 369.

Hic Helenus cæsis primùm de more juvencis
Exorat pacem divûm, vittasq; resolvit
Sacrati capitis. -- -- --

addens mox vers. 405.

Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qva inter sanctos ignes in honore deorum
Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse teneto,
Hâc casti maneant in relligione nepotes.

Lege ad eum locum *Com. D. J. Juv. Sat.* VI, v. 389. 390. ubi vide *Domit. Calderin.* f. 54. 2. f. edit. Venet. 1481. it. *Adrian. Turneb.* Adversar. lib. IV, cap. 22. f. 134. lin. 18. *J. J. N. Scheck.* Observ. Præmes. 10. in Thes. Crit. *J. Gruteri* Tom. IV. *Andr. Domin. Flocc.* de Potest. Roman. lib. 1, cap. 4. pag. 153. f. *Pompon. Læt.* de Sacerdot. Rom lib. II, cap. 5. p. 232. pr. *G. Elmenhorst.* ad *Arnob.* adv. Gentes l. III, f. 80. m. Et, si aliarum gentium ritus advocare liceret, ipsos adduceremus Judæos, qvos in hodiernis adhuc precibus eundem retinere modum obvelandi caput, auctor est *J. Buxtorff.* in Synagog. Judaic. cap. X, pag. 221, f. & in appendice post Judicem p. 4.

baculo augurali, qvem lituum vocabant, (incurvum, & leviter à summo inflexum bacillum, uti ab ipso *M. Cicerone* describitur in de divinat. I, §. 30. in icone verò nobis exhibetur à *Joh. Rosin.* Antiq. Roman. lib. III, cap. 9. *Scipionem* appellat *C. C. Plinius* Histor. Natural. lib. XXIIX, c. 2. Vide ampliùs *T. Liv.* lib. I. ab V. C. c. 18. *P. Virgil.* Æn. l. VII, vers. 57. ibiq; *Servium* fol. m. 248. 2. pr. *Æl.* aut *Tiber. Donat.* & *Christoph. Landin.* f. 249. 1. pr. *Fr. Taubman.* p. 769. a. 2. pr. *Joh. Ludov. de la Cerda*

fol.36. E.1. A.B. 2. *Joh.Lud. Viv.* ad *S.Aur. Auguſtin.* de Civit. DEI lib.XIIX,cap.15. lit.n. pag.584. *Andr.Domin.Flocc.* de Poteſt.Roman. l.b.I.cap.4. p.153.f.*Pompon.Læt.*de Sacerdot.Roman.lib.II. c.5.p.272.pr. *Aurel. Macrob. Ambroſ. Theodoſ.* Saturnal. lib.VI,c.8. p.844.m.489. pr. *Aul.Gell.* Noct. Attic.l V,c.8.*Jac.Maſen.Specul.* Imag.Verit.Occultæ l.III, c.6.p.316. *Wolfg.Laz.*in Commentar. Reip.Rom. l.III, c.12. f.339. m. f.340.

qvia manu non licebat (uti apud laudatos Scriptores plerosq; omnes habetur: qvibus adjungi poteſt *Wilh. Godelevæ.* ad *T.Liv.* l.I, c.18. p.15.)

cœli regiones deſignabat,qvæ tẽpla audiebant (de his *Alex. ab Alex.* Gen.Dier. lib.V. *And. Domin. Flocc.* l. c. *Pompon.Læt.* ibid. *T.Livius*,ubi ſuprà.*B.Briſſon.* de Sol.Pop.Rom. form l.I,p.122.pr *Onuphr.Panvin.*l.II.deſcript.Romæ f.160. f. *Auguſtin.Niph.* de Augur. l.I, c.12. p.31. pr.)

aut effata (erant enim *effari* & *affari* propria auguralis ſcientiæ vocabula, ut præter *B. Briſſon.* loc. alleg. legimus ap. *Fr.Taubman.*ad *P.Virgil.*Æn l.II,verſ.692.p.280.281. ad l.III,v.463. p.532.ad VI,v.197.p.696. ap.*Servium* ad *P.Virgil.*f.m.223. a.m.)

& hoc dicebatur capere (vid. *Fr. Taubman.* ad *M. Plaut.*Menæchm.act.I, ſc.2.v.54.ad *P.Virgil.* Culic. v.389.p.132.a.1. *Jac.Pontan.*ad *P.Virg.* Æn.l.I,verſ.400.col.848.B. *Phil.Parei* Lex. Crit.pag.167. *Adrian.Turneb.* Adverſar. l.XXX, cap.29. col. 1186. lin. 47.

cujus rei verba ſolennia ex Joſephi Scaligeri emendatione hæc habemus ap. J. Roſin. III, cap.8. ex *Varrone :* TEMPLA. TESQVAQVE. INCITA. SUNTO. QVÆ. AD. EGO. CASTE. LINGVA. NUNCUPAVERO. OLLA. VETER. ARBOR. QVISQVIS. EST. QVAM. ME. SENTIO. DIXISSE. TEMPLUM. TECTUMQVE. ESTO. IN SINISTERUM. OLLA. VETER. ARBOR. QVICQVID. EST. QVOD. ME. DIXISSE. SENTIO. TEMPLUM. TECTUMQVE. ESTO.

ESTO. IN. DEXTERUM. INTEREA. CONCRETIONE. CONSPITIONE. CORTUMIONE. UT. EIQVE. NECTISSUME. SENSI. pag.281. f.282. pr.

§. II. *Mactatis posteà sacrificiis* (de more sacrorum, uti ex *Fr. Taubm.* colligitur ad *P. Virgil.* Æneid. libr. III. vers.369. *J. Rosin.* III, 9.)

facie in orientem versâ prospectuq; in Urbem & agrum capto (cujus rei gratiâ *ædis Titum Claudium Centimalum, qui in Cœlio monte habebat, demoliri jussum M. Cicero* refert, qvòd earum altitudo officeret auspiciis, de offic. l.III, §.66. De cætero adi *T.Liv.* l.I, c.18. *Jac.Masen.* Spec.Imag. Verit.Occult.l.I, c.9. p.37.pr. it.Palæstr.Styl. l.IV,c.28, §.7.p 100. m.f. *Q.Horat.* l.III,od.27, v.11.12. ibiq; *Schrevel.* ex *Torrentio* p.230. a. m. f. aliosqve.

Vota ad deos pro felici augurio precesq; fundebat, qvæ, ne inter recitandum hæsitaret aut titubaret, vel aliqvid omitteret, de scripto præibantur, (juxta *Alex. ab Alex.* Gen.Dier.l.V,c.19. *Aug.Niph.* de Augur. l.I, c.15. p.34. Conf. *Q. Horat.* Od.l.cit. *D. J. Juvenal.* Sat.VI,v.390.391. *Q.Curt.* l.IV,c.13.§.15. *C.C.Plin.* H.N.l.XXIIX,c.2. *J.Masen.* Palæst Styl.l.IV,c.28,§.29. Verba recitat *J.Ros.* l.c. Qvantumvis non eadem usqveqvaq; observata *B.Brisson.* extra arcem scilicet adstruat in solenn.Pop.Rom.formul. l.I. pag.122 f.)

accensis luminaribus (Nam *nisi luminaria accensa adessent, sacerdotes non captabant auguria*, inqvit *Aug. Niphus* l.I, c. 15, num. 5. *qvoniam ita se habet lucerna ad sacerdotem, ut anima ad deos, nam lux est velut is, qvi intus est animus*:)

ventis non turbantibus (cujus gratiâ cognoscendi accensa qvoq; lumina ex *Plutarcho* idem asserit *Niphus*, *qvoniam aves augurales non consistere qvirent, flantibus ventis: ventos autem flare.*

flare, cognoscitur lucernis ac luminaribus accensis. l. c. Lucernas autem illas operite moris non erat, qvùm undeqvaqve apertis ventorum flatus eò citiùs agnoscatur, uti annotat *Plutarchus* in Qvæst. Roman. 5. Probl. Tom II. fol. 281. A. Et optimè explicat *Joh. Pierius Valer. Bolzanius* in Hierogl. l. XLVI. de Lucernâ §. Vita animusqve. fol. m. 340. B. edit. Basil. 1575.

facto ubiqve silentio (Garritûs observandi ergo: uti fusè docet *B. Briss.* de solenn. Pop. Rom. form. II, p. 124. 125.

immotis oculis (Ne scil. alius rei adspectus, aut ut suprà ex *P. Virgilio* adducebamus,

Ne qva inter sanctos ignes in honore deorum
Hostilis facies occurrat, & omnia turbet,

adde *Fr. Taubman.* ad Æn. l. VI, v. 197. p. 696. & ad libr. IX, v. 4. pagin. 861.)

cœlum intuebatur serenum, (Nam turbido non licebat. hinc in augurio cygnorum *Æneæ* oblato *Maro*,

Ætheria qvos lapsa plagâ Jovis ales aperto
Turbabant cœlo.

Æn. I, v. 398. i. e. *sereno*, ut uno ore *Commentatores.* Trahunt eò nonnulli verba *Q. Horatii* Od. l. III, 27, v. 9.
Ita qvando ap. *M. Plautum* Epidic. act. II. sc. 2. v. 1. & Pseud. act. II, sc. 4, v. 72. *liqvidi* mentio fit *auspicii*, alio sensu accipiendum non est. lege *Fr. Taubm.* ad utrumq; locum pag. 492. a. 1. & 998. a. 2. *G. Elmenhorst.* ad *Arnob.* advers. Gentes l. III. it. *Alex. ab Alexand.*) *Adr. Turneb.* Adversar. l. XVI, c. 10. col. 530.

exspectans, unde & qvî avis se offerret non ulcerata: (Sicuti namq; augurem, ita avem qvoq; auguralem absq; tabe esse decebat. vide Cap. V, §. 5. ex *Plutarcho.*

dicebaturq; augurari: (Notanda hîc verborum *auguro* & *auguror* differentia, qvam *Servius* asignat: qvod illud deno-

denotet, præsagio mentis futura cognoscere; hoc verò ipsa designet auguria. ad *P. Virgil.* Æn. VII, vers. 273. fol. m. 250. 1. f. Illo usus est *M. Cic.* de republ. lib. IV, citante *Nonio.* v. *J. L. de la Cerda* fol. 84. c. 2. *Fr. Taubm.* ad *M. Plaut.* Cistell. act. IV, sc. 2, vers. 26. pagin. 463. B. 2. f. *Phil. Pare.* Lexic. Crit. p. 233. 2. pr.)

aut de cœlo servare. (Sæpissimè hæc in *M. Tullii* oration. & aliis scriptis occurrit formula, à qva *aves servatas* dictas legimus ap. *B. Brisson.* de Solenn. Pop. Rom. formul. lib. I, pag. 122. m. v. *Fr. Taubm.* ad *P. Virgil.* Æn. lib. VI, v. 107. p. 696. B. 2. *G. Elmenhorst.* ad *Arnob.* f. 62.)

§. III. *Oblato ergò uno augurio, dum per simile confirmaretur vel tolleretur, præstolabatur augur:* (Poterat qvippe per seqvens, si majoris fuerit ponderis, rescindi prius: sin verò per alterum confirmaretur, ma majorem ei tribuebant fidem. Res ex historiis clara. vid. *Cic.* de divin. l. I, §. 106. *de Mario. De Ænea P. Virg.* Æ. II, in fine. ibiq; *Fr. Taubm.* pag. 480. & ad Æn. IIX, v. 78. p. 817. a. 1. *Serv.* & *Landin.* fol. m. 161. 2. pr. 162. 1. m. *J. L. de la Cerda* f. 257. A. B. 2. & ex *Jac. Pont.* symbol. *C. Schrevel.* p. 390. b. f. *J. Palmer.* Spicileg. p. 616. 617. Tom. IV. Thesaur. Crit. *J. Gruteri. August. Niphus* de Augur. libr. I, cap. 1, pagin. 4. pr.)

qvô impetratô (Ita namqve, qvæ eveniebant optata, nominabantur: qvæ verò non poposcerant, Oblativa, uti docet ex *Passerat. ad S. Propert. Fr. Taubm.* ad *M. Plaut.* Pœnul. Act. V, sc. 2. v. 14. pag. 1097. Vide eum ad *P. Virg.* Æn. VI, 190. p. 696. b. 1. & ad l. XII, v. 260. p. 1031. a. 2.

è templo surgens, abibat (Nata exin vulgi parœmia, *extemplò*. Refer huc *Æneam*, qvando à columbis ramus monstratus esset aureus,

Corripit extemplò Æneas, avidusq; refringit
Cunctantem.

ap. *P. Virgil.* Æn. VI, v. 210. ubi lege *Serv.* fol. m. 233. 1. m. it. ad Æn.

II,699. fol.162. 1.m. *Fr.Taubm.* ad loc.utrumq; p.281.B.1. 697. a.2. it.ad *M.Plaut.* Epid.V,2,19. p.531.b.

& ſicubi aqva offerretur, hauſtâ manibus vota inter preces concipiebat, ut perſeveraret auſpicium, qvod interventu aqvæ ſolvi aliàs credebatur. (Confer de hoc *Fr.Taubm.* ad *P.Virgil.* Æn. lib. II,699. pag.481. *Serv.* ad lib.IX,v.4. fol.m.554.c. *Jac.Pont.* ad l.c. col.1830. c.)

Claudit his ipſis verbis Auguriorum captandorum rationem *Jac.Maſenius* in Palæſt.Styl. lib.IV, c.28. §.7. p.100.m. Iis & nos, qvantum ad præſentem ſcopum, hanc claudimus exercitionem: rimati ſi non qvoad fieri debuit, qvoad potuit tamen, augurale ſacerdotium: mirantes, non verò admirantes horendam ſuperſtitionem.

(***)

PARALIPOMENA.

I.

Qvî ex avium volatu, incertus qvùm ſit ipſe, certi qvid de exitu negotiorum haberi potuerit?

§. I.

AVibus auguralibus divini qvid ineſſe vulgus ethnicorum credidit, ac eâ de causâ deorum de actionibus hominum ſcire voluntatem, qvòd iis proximiores ſint qvàm nos mortales. Patet hoc ex loco *P.Ovidii* Faſtor. l.I, v.441.

Intactæ fueratis aves, ſolatia ruris,
Aſſvetum ſilvis, innocuumq; genus,
Qvæ facitis nidos, & plumis ova fovetis,
Et facili dulces editis ore ſonos.

Sed

Sed nil ista juvant, qvia lingvæ crimen habetis,
Diiq; putant mentes vos aperire suas:
Nec tamen hoc falsum: nam diis ut proxima qvæqve
Nunc pennâ veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tum denique cæsa est,
Juveruntq; deos indicis exta sui.

Consule de hoc negotio *Ger. Joan. Voss.* Theolog. Gentil. lib. III, cap. 98. pag. 1261. pr. *Th. Dempster.* ad *J. Rosin.* lib. III, c. 8. p. 277. b. f. *J. L. de la Cerda* ad *P. Virgil.* Æn. l. X, v. 177. f. 453. D. E. 1.

§. II. Prudentiores tamen, & qveîs

De meliore luto finxit præcordia Titan,

opinionem illam nullo modo stare posse videntes, ope divinâ volatûs avium dirigi ac imperari auspicia præbenda censuerunt. Elegans *Ammiani Marcellini* lib. XXI, qvem adscripsisse non pigebit: *auspicia & auguria non volucrum arbitrio, futura nescientium, colliguntur; (neqve enim hoc vel insipiens qvisqvam diceret;) sed volatus avium dirigit Deus, rostrum sonans, ut prætervolans pinna turbido meatu vel leni futura præmonstret: amat enim benignitas Numinis, seu qvòd merentur homines, seu qvod tangitur eorum affectione, his qvoqve artibus prodere qvæ impenderent.* Habetur ap. *Th. Dempster.* & *Gerard. Joan. Voss. l. c.* qvorum hic exemplis qvibusdam illustrat. Eò tendunt & *M. Tullii* verba hæc: *Eadem efficit in avibus divina mens: ut tum huc tum illuc volent alites, tum in hac tum in illa parte se occultent: tum à dextra, tum à sinistra parte canant oscines. nam si omne animal ut vult, ita utitur motu sui corporis, prono, obliqvo, supino, membraq; qvò vult flectit, contorqvet, porrigit, contrahit, eaq; efficit pænè qvàm cogitat: qvanto id deo est facilius, cujus numini parent omnia?* de divinat. l. I, §. 120. Vide ulterius *J. H. Bœcler.* Dissertat. Acad. IV, cap. 1. p. 180. *Lud. Cæl. Rhodig.* Lect. Antiq. l. VII, c. 29. fol. m. 270. f. *Augustin. Niph.* de Augur. lib. I, cap. 6. Foviisse hanc opinionem *Theophrastum* & *Themistium Valerium* & *Pythagoræos* laudatus modò refert *Niph.* cap. XVII. *Mercurius Trismegistus Dæmonem* appellavit: *Porphyrius* modò *Cacodæmonem*, si bona; *Cacodæmonem* si mala portenderentur, consentiente *Plotino Jamblicioqve* vocavit, velut idem narrat cap. XIIX.

§. III. A Luna moveri aves *M. Varro* prodidit. *Astronomi* verò qvidem *Ægyptii* stellam errantem, seu de qvinq; illis Planetis unam arripere sategerunt in causam auguriorum, qvem ad modum ap. *Niph.* habetur cap. XIX. XX.

§. IV. Ratione sitûs nostri accipienda vult *Plutarchus*, ut qvæ nobis dextra sint, adversa, qvæ verò siniſtra, prospera: in qvæst. Roman. 5. probl. Tom. II. f. 282. D.E. de qva re in paralipom IV. *Niph.* l. I, c. 12. *Astronomi* ex sitibus cœli judicare malunt, ut qvæ in ortum vergant, bona sint: qvæ verò in occasum, secus cadant. *Niph.* c. 13. p. 31. 32.

§. V. *C.* tamen *Plinius* meliorem fovet sententiam: *qvòd* scilicet *in se nec bonum portendant neq; mala; verùm ostentorum vires, & in nostra potestate esse, ac prout qvæqve accepta sunt, ita valere: in augurum qvippe disciplinâ certò constetisse dicit, neqve diras, neqve ulla auspicia pertinere ad eos, qvi qvanqve rem ingredientes, observare ea negaverint, qvo munere divinæ indulgentiæ majus nullum esse putaverint.* Hist. Natur. lib. XXVIII. cap. 2. lit. O. Vid. Niph. cap. V, VI, XI.

§. VI. Jam verò ex ipsius *M. Varronis* sententiâ *ociosi ac feriati forent dii, si corniculæ consilia crederent:* ex *M. Senecæ* mente autem *nimis pusillæ rei ministri essent, si avium pennas dirigerent*: nec *Stoicis placuisse singulis avium cantibus interesse Deum; neqve enim decorum, nec diis dignum esse narrat M. Cicero* de divinat. lib. I, §. 118. Stare ergò recensitæ ambæ primæ neqveunt opiniones. Reliqvarum unaqvæqve suam eqvidem mereretur confutationem, nisi eo nos sublevavisset labore *Niphus Augustinus* in II. de auguriis libro: ubi non judicium modo de singulis fert, verùm etiam certis contra illas insurgit rationibus, lectaq; haud indigna adducit: exscribere eum minimè sedet.

§. VII. Animadvertens causam auguriorum non dari posse *Q. Cicero*, ad experientiam se recipit, ac, qvùm à multis retrò sæculis sit observatum, fidem eis derogari disſvadet, causasqve curiosè inqviri non vult. *Qvarum qvidem rerum* (inqvit, somniorum, vaticiniorum, sortium &c.) *eventa magis arbitror, qvàm causas qværi oportere. Est enim vis & natura qvædam, qvæ tùm observatis longo tempore significationibus, tùm aliqvo instinctu insta-*

tuq;

tuq; divino futura prænunciat: qvare omittat urgere Carneades, qvod faciebat etiam Panætius, reqvirens, Jupiterne cornicem à læva, corvum à dextra canere jussisset? Observata sunt hæc tempore immenso, & significatione eventus animadversa & notata: Nihil est autem, qvod non longinqvitas temporum excipiente memoriâ prodendisq; monumentis efficere atq; asserere possit? Hæc ejus est de divinat. lib. I, §.12. sententia, qvam & §.29. ita defendit, qvòd *tametsi causas non afferant, cur res sint eventuræ, enuntient tamen eventuras nisi provideris.* Confer ejusdem libri §.4.85.86.109. it. *Augustin. Niph.* de Augur. l.I, c.9, p.12. f.

§. IIX. Qvod si tamen cuilibet crederemus eventui absqve peculiaris causæ demonstratione, proh Dei hominumq; fidem, qvantis oberraremus seductionis tenebris! qvantis seduceremur mali spiritûs præstigiis! Rectè qvin ergò *M. Tullium* feciſſe putemus? qvi *nec Germano fidem in hac re adhibuit, philosophi non esse perhibens, causam, cur qvid fieret, non qværere.* qvem ulteriùs ibidem evolvere non pœnitebit, l.II, §.46.47.

§. IX. Veritati propior *Apuli Madaurensis Platonicus, qvi dæmonem aliqvem præpetum gubernandorum, aut oscinum erudiendorum, vel fulminum jaculandorum provinciam gerere statuit,* in libr. de deo *Socratis* pag.45. edit. *Francofurt.* Qvod ubi sensu Christiano acceperimus, & omnis malitiæ autorem pro auguriorum inventore, auctore, ac directore agnoscerimus (uti capite II, §.1. innuimus:) anxii in ejusmodi causæ inqvisitione operosè ulteriùs non simus: pro certo habentes, simiam illam rerum divinarum, ut in plerisq; rebus (consule *Fr. Taubman.* ad *P. Virgil.* Ceir. in præfat.) ita, qvod prædictiones concernit, suas gentibus instillavisse seductiones. Lege *Rodolph. Goclen.* Astrolog. General. lib.I, cap.1, pagin.1, f.2. pr.

II.

Qvantoperè damnanda augurii disciplina?

QVùm pessimum adeò agnoscant auguria autorem ac patronum meritò à qvovis cordato ac Christianæ mentis homine rejiciuntur. Imò nec soli hoc faciunt; verùm inter ipsos Ethnicæ religioni addictos plurimos habemus, de qvorum contemptu auguriorum abundè constat. De *Hectore* Iliad. XII. De *C. J. Cæsare*, in ejus vitâ, *C. Sveton. Tranqvill.* cap. LIX. ibiq; in notis *J. Schild.* pag. 69. De *Appio Pulchro* autor laudatus in *Tiber.* cap. 2. ubi lege *J. Schild.* pag. 28. 29. *M. Cic.* de Nat. Deor. lib. I, §. 7. præprimis *M. Tullius* toto de divinatione secundo libro, ubi omnia diluit, qvæ in primo *Qvintus Frater* attulerat. Conferri possunt seqventes: *P. Virgil.* Æn. libr. IV, v. 328. ibiq; *Christ. Landin.* fol. 282. 2. m. *L. An. Seneca* Qvæst. Natural. libr. II, qv. 32, fol. 788. m. *M. An. Senec.* Svasor. III, fol. 31. m. & ibid. ex *Cicerone Andr. Schottus* fol. 32. b. m.

Ex Christianæ religionis assecliis verò *Flav. Joseph.* lib. I. de Antiq. Judæ. contra *Appion.* pag. m. 833. à lin. 13. *S. Aurel. Augustin.* lib. I. contr. Academ. cap. 7. Tom. I. & de doctr. Christi. lib. II, c. 23. it. sermone CCXL. Tom. X. fol. 1123. *Joh. Ludov. Viv.* ad eundem de Civitate Dei lib. II, cap. 25, lit. D. pag. 255. m. ad libr. III, cap. 21. lit. k. p. 343. ad lib. IV, cap. 30. lit. a. p. 474. *Michael Piccartus* in Pericul. Critic. cap. VI, pag. 25. *Des. Erasm. Roterod.* Chili. adag. *meliores nanciscì aves.* fol. 597. *Reinhar. Lotich.* ad *Aphthonii* Sophist. pag. 74. *Augustin. Niph.* de Augur. lib. I, præfat. lib. II, præfat. & capp. aliqvot. *Geverh. Elmenhorst.* ad *Min. Felic. Octav.* fol. 18. *Polydor. Virgil.* de Inventor. Rer. lib. I, cap. 24. pag. 48 m. f. *L. Cæl. Rhodigin.* Antiqvar. Lection. lib. II, cap. 12, fol. m. 48 f. *Philipp. Camerarius* in operis horar. succisiv. Centur. III, cap. 6, pag. 20. m. *Petrus Marsus* ad *P. Terent.* Phorm. act. IV, sc. 4, vers. 1. citante *C. Schrevelio. Gerard. Joan. Vossius* (ex *SS. Scripturâ*, *Cyrillo* Catech. I. pag. 513. edit. *Morell.* anno 1608. *Gaudentio* in Exod. tract IV. *Petro Chrysologo* Sermon. XIIX. & *Zenone Veronensi* sermone de *Jo-*

na

na pag. 1261. m.) in Theolog. Gentili lib. III, cap. 98. *Joh. Lud. de la Cerda* (adducens *Plutarchum* de defect. oraculor. it. de Placit. *Philosophor.* lib. V, cap. 1. *Xenophanem, Epicurum, Platonem* in *Timæo, Clementem* in προτρεπτ. *Lactantium, Eusebium* contra *Hierocl. Nazianzen.* contr. *Julian.*) ad *P. Virgil.* Æn. I, vers. 397, Tom. III, fol. 78. a. 1. b. 1. *Joh. Henric. Bœcler.* in Commentar. ad *Cornel. Nepot.* pag. 22, 23. editore *J. A. Bosio.* it. in Dissertation. Academ. IV, cap. I, pag. 180. m. f. *Caspar Barthius* Adversarior. Commentar. lib. LIII, cap. 12. col. 2501. 2502.

III.

Quamdiu Augurum Romæ floruerit Collegium?

IAm inde ab Urbe Conditâ floruisse in eâ augurum collegium, & tandem ex quindecim constitisse viris, capite audivimus II. & III. Mansit ille dein collegio numerus ad *Theodosii* Senioris Imperatoris Augusti usque tempora: qui religione Christi salvificâ omnia jamdum occupante, veteremque dæmonum cultu sensim abrogato, τῆς ἱερᾶς ἁγιστείας ὀλιγωρίαν τοῖς ἀνθρώποις παρεποίησε· τῷ δημοσίῳ δαπάνῃ τοῖς ἱεροῖς χορηγεῖν δρησάμενοι· ἀπηλαύοντο μὲν ἱερεῖς καὶ ἱέριαι· καταλιμπάνετο δὲ πάσης ἱερουργίας τὰ τέμενη. i. e. ex versione Joh. Leunclavii; *contemtum sacri cultus in animis omnium excitavit, publicum sumptum ad sacrificia se suppeditaturum inficiatus: expellebantur utriusq; sexus sacerdotes, & fana sacrificiis omnibus destituta jacebant*, uti loquitur *Zosimus* Histor. V. Tom. III. *Scriptorum Græcor. Roman. Histor.* fol. 814. edit. Sylburg. Adstipulatur *Suidas* de vitis Cæsarum, in Imperatore LIIX. fol. 882. Tomi jamjam adducti. Adde *Onuphr. Panvin.* in descript. Romæ lib. II, fol. 162. pr.

IV.

Quodnam, & quamobrem augurium vocaverint dextrum aut sinistrum?

SIngulare hoc Romanis fuisse auguribus, ex collatione scriptorum novimus, ut quæ fausta essent auspicia, sinistra nomina-

minarent: dextra verò qvæ ſecus caderent: aliter ac aliæ fecere Gentes, uti ipſe docet *M.Cicero*, qvando nimirum apud *Ennium* dicitur,

Cùm tonuit lævum benè tempeſtate ſerenâ,

contrarium in *Homero* legitur: ubi

Proſpera Juppiter his dextris fulgoribus edit.

de divinat. lit.II, §.82. Hanc autem opinionis ſuæ Romani reddebant rationem: de rebus humanis loqventibus ſiniſtrum pro minùs auſpicato accipi: exempla ubivis in promptu: ap. *Q. Horat.* Sat. lib.II,7. verſ.87. *P.Virgil.* Ecl.I,15. *Deſ.Eraſm.* Chili. fol.751.a.m. *M.Cic.* l.c. Dextrum verò boni eſſe ominis: ut *Dextro Hercule, dextro tempore,* & id genus alia. *Q.Horat.* Sat.lib.II,1. verſ.18. *Eraſm.Chili.* fol.215. Sin verò de iis, qvæ divinâ qvaſi ope fieri decebat, ſermo ſereretur, inverſo ordine fauſtum eam propter cauſam nominabant, qvod reſpicientibus nos ſuperis dextra ſint, qvæ nobis ſiniſtra, & qvæ nos pro dextris habeamus, ad lævam illi habeant. Freqvens ejus ſignificatûs apud optimos Scriptores mentio. *P.Virgil.* Ecl.IX, verſ.15.

Ante ſiniſtra cavâ monuiſſet ab ilice cornix.

confer. Æn.III, verſ.693. & lib.IX,631. *M.Plaut.* Aſinar. act.II, ſc.1, verſ. 12.

Picus & cornix eſt ab lævâ, corvus porrò à dextrâ,
Conſvadent!

(Corvum ſcilicet à dextra parte boni eſſe putabatur ominis, ſecus ac aliæ volucres: v. *Anton. Mancinell.* ad *P.Virgil.* Ecl.I, verſ.15. fol.2. 1.m. edit. *Venet.* 1493. *Adr.Turneb.* Adverſar. lib.VI, cap.26. ſ.ult. fol.202. *Fr.Taubm.* ad *M. Plaut.* Adular. act.IV, ſc.3, verſ.1, pag.217, B.1. ad Epid. act.II, ſc.II, verſ.2, p.492.B.) V. *Pompej. Feſt.* voce *Siniſtrum* pag. m.145 lin.1. *Dionyſ. Gothofr.* ad *M. Cic.* de divinat. lib.II §.43. *Auguſt. Niph.* de Augur. lib.I, cap.12, pag.30. *L.Cæl.Rhodig.* Antiqv. Lect. lib.I, cap.10, fol 171.m. *G.J.Voſs.* Theolog. Gentil. lib.III, cap.98, pag.1260. ſ. *Phil. Parei* Lexic. Critic. pagin. 133. 2. f. *Chriſtoph. Landin. ad P. Virgil.* Æn. libr. II, verſ. 691. & 693. fol. 162. 1. m. *Servium* ibid.

V. *Apud*

V.

Apud qvasnam alias gentes floruisse constet augur alem disciplinam?

DE iis, apud qvas ante jacta Romæ fundamenta ars illa floruerit divinatoria, ut nihil afferamus hcic loci, qvùm sat multas nominatim in capite protulerimus secundo, alias jam qvibus ea in usu fuerit observatio, videamus: nam certò constat, & Romanæ Majestatis tempore, & collapsâ eâ ad hodiernu n usqve tempus avium præprimis præsagia plurimis studiosè investigata.

Apud *Macedonas* optimum invenimus augurem ac vatem, *Aristandrum*, de qvo *Q. Curtius* lib. IV, cap. 10, §. 26. lib. V. cap. 4, §. 2. lib. VII, cap. 7. §. 8.

De *Lacedæmoniis Q.* refert *Cicero, regibus suis augurem assessorem dedisse & Senibus; uti Consilium publicum vocabant, auguremq; interesse volebant.* de divin. lib. I. §. 95. adde *L. Cæl. Rhodig.* Lect. Antiqv. lib. XIIX, cap. 25. fol. 708. f.

Athenienses qvoqve itidem ut *Lacedæmonas omnibus semper publicis consiliis divinos qvosdam sacerdotes, qvos mantes vocaverint, adhibuisse*, ab eodem *M. Cicerone* edocemur, & *Rhodigino Cælio l. c.*

Gallorum Druidas, Persarumq; Magos ibidem habemus §. 95. V. *Leonh. Coqvæ ad S. Aurel. Augustin.* de Civit. Dei lib. VII, cap. 35. lit. V. pag. 706. Modernos verò *Persiæ* incolas ex augurio qvodam defunctorum statûs, dum dexter vel siniſter eruitur ab avibus oculus, cognosci persvasos esse, dum demortua corpora avibus muro applicata exponunt, testatur *Ad. Olearius* in Itiner. Persic. lib. V, cap. 6. fol. 562. 563.

De *Germanis* ne multa dicamus, evolvatur *C. C. Tacitus*, in eo qvem de illis scripsit libello cap. X. & in id Commentar. *Ampliss. DN. Præsidis* pag. 171. 172. & cap. XXXIX, §. 2. *Salvian.* de Gubernat. Dei lib. pag. 197. *edit. Rittershus. C. Barthius* Adversar. Commentarior. lib. LIII. cap. 7. col. 2736. f.

Britannicum duciſſæ *Bunduicæ* augurium qvi legere ſatagit, adeat *Epitomatorem Xiphiloni Dionem* fol. 814. Tom. III. *Script. Roman. Hiſtor. Græc.* ſuprà citat.

Sinenſes verò ex ave, qvæ Phœnix nonnullis dicitur, adventante fauſta pro Rege ſuo præſagire omina, narratur ab *Eraſmo Franciſci* in Oſt- Weſt- Indiſchen- Sineſiſchen Luſt- und Stats-Garten Tom. III, fol. 1604. a. f. b.

VI.

Qvô augurum numerum multiplicare licuerit modo?

TRibus primis, qvâ ratione qvartus adjectus, ignorare ſe fatentem ſuprà induximus *T. Livium*. Locum autem accuratius intuentes, invenimus licitam augendi ſacerdotium augurale rationem eam fuiſſe, ut pari inter ſe numero multiplicarentur; cujus rei gratiâ qvatuor illis qvinqve adjectos cap. III. ſuperiùs probavimus: ſingulis itaqve tribubus tres præficiebantur tùm temporis, & ſi in treis illas diviſa regiones, *Ramnenſium, Tatienſium atqve Lucerum* permanſit Roma eô temporis puncto, qvo ad qvindenarium à *L. Sulla* evehebantur numerum, qvinqve uni præfuiſſe credendum foret. Eandem ſanè invenies cum noſtra *T. Livii* ſententiam lib. X. cap. 6.

VII.

Qvinam augurali peritiâ inclaruerint?

Accius Navius, de qvo cap. V. §. 12.

Agricola, uti in ejus vitâ *Tacitus* cap. 46. §. 6.

Alitherſis, apud *Aug. Niph.* de Augur. lib. I, cap. 10.

Amphiaraus. M. Cic. de divin. lib. I, §. 88. de Leg. lib. II, §. 33. *Taubm. ad P. Virg.* Æn. I, verſ 100. *Aug. Niph.* lib. I. præf.

Amphiction. Idem pag. 23.

Amphilochus. cap. V. ſuperiùs §. 6.

Anti-

Antipater. Niph. Præfat. lib. I.
Antiphon. id. cap. 9. pag. 22.
Apollo. vide cap. V. §. 13. *P. Ovid.* Metamorph. lib. II. fab. 9.
Apollonium Thyaneum addi volunt, cui hirundo aut passerculus casum asini prope urbem nunciârit. legatur C. *Rhodig.* Antiq. Lect. lib. XVII, cap. 13. fol. 642. f. 643. pr. & lib. IX, cap. 22. fol. 346. ex Hieron. ad Paulin.
Aristander. v. paralip. V. it. *Q. Curt.* lib. IV, cap. 2, §. 14. & lib. VI, §. 11. 12.

Calchas. Homer. Jli. II. *M. Cic.* de divin. I, §. 87. *J. L. de la Cerda ad P. Virg.* Æn III, 176. Niph. lib. I, cap. 9.
Calenus. C. Plin Hist. Nat. lib. XXIIX, cap. 2. *Niph.* 16. cap. 5.
Caras. id. cap. X.
Chrysippus. apud eund. Præfat. lib. I.
M. T. Cicero. vid. cap. V, §. 6.
Claudius. ap. Cic. de divin. lib. I, §. 105.

Dejotarus. ap. *M. Cicer.* passim.
Drusus. C. C. *Tacit.* Annal. lib. IV, cap. 36, §. 1.
Democritus. Niph. Præfat. lib. I. de Augur.
Diogenes Babylonius. ibid.
Divitiacus. M. Cic. de divin. I, §. 90.

Fabius. C. Plin. Hist. Nat. lib. VII, cap. 48.

Germanicus. vid. cap. V, §. 6.
Gracchus. ibid. it. ap. *Ciceron.* de divinat. I, §. 23. *Niph.* præf. lib. I.

Helenus. P. Virgil. Æn. III, 324. *M. Cic.* de divinat. I, §. 89. de Leg. lib. II, §. 33.
Hercules. Niph. cap. X, lib. I.
Horatius, ut ipse testatur lib. III, od. 27. vers. 8.
Hylas. Niph. lib. I, cap. 10.

Julius. C. Tacit. Histor. lib. IV, cap. 69, §. 1.

Lentulus. id. Annal. lib. III, cap. 59, §. 1.
Leucadius. Niph. Præfat. lib. I.

Mar-

Marius. M. Cicer. de divin. lib. I, 106.
Marsus. ibid. §. 132.
Melampus. Dempſter. ad *J. Roſin.* lib. III, cap. 8. pag. 276. a.
M. Cic. de leg. lib. II, §. 33.
Mopſus. cap. V, §. 6. M. Cic. ibid.
Numa Pompilius. nullâ indiget probatione.
Pharnaces. Aul. Hirt. Panſa de bell. *Alex.* pag. 396.
Phimon. Niph. cap. X, lib. I.
Polybus. M. Cic. de divin. I, §. 89.
Polydamas. Homer. Iliad. XII, Niph. l. c.
Poſidonius. Cicer. de divin. *Niph.* præf. lib. I.
Pythagoras. Cic. de divin. I, §. 5.

Rhamnes. cap. V, §. 6.
Romulus & Remus. Nota res.

Scævola Niph. lib. II, cap. I.
Tages, ut idem vult præfat. lib. I.
Tanaqvil. apud T. Liv. lib. I. ab V. C. Aliam portenti cujusdam interpretationem ex C. Plinio (Hiſtor. Natur. lib. XXXVI. cap. 27. in fine) lege ap. *Georg. Vallam* in Commentar. ſuper *D. J. Juvenal.* Satyr. VI. verſ. 567. fol. 59. a. 1. f. edit. Venet. 1491. excuſ.
Tireſias. M. Cic. de divin. I, 88. *Niph. l.* I.
Tiſameas } ibid.
Tyburnus. }
Vectius vel *Vettius. L. Cal. Rhodig.* L. A. lib. XXVII, cap. 8. fol. m. 1031. in *Cenſorin.* de die Natal. cap. XVII. ibiqve *Fr. Lindenbruch. Niph.* præfat. lib. I.
Umbritius. ap. Niph. pag. 2.

Errata qvædam.

CAP. II. §. 1. lege Phryges. §. 2. lege ſacratus. CAP. IV, §. 1. lege Fetialibus. §. 7. Romanorum. CAP. V, §. 5. Reipublicæ. it. gerebant. CAP. VI, §. 3. lege fab. 14, verſ. 83. §. 7. optemperanto. CAP. VII, §. 1. ſpiris. Paralip. I, §. 2. lege Elegans locus. ibid. antè pariè. it. Calodæmonem. §. 9. Apulejus.